

7. ASANSÖR MESLEK ALANINA YÖNELİK DÜZENLEMELER

Son 30 yılda gerek teknolojik alanda yaşanan gelişmeler, gerekse daha önce bahsettiğimiz küreselleşme sürecinin yarattığı etkiler tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de Mühendislik mesleğinin icra alanlarında büyük değişikliklere neden olmuştur.

Mühendislik mesleğinin icra alanlarından biri olan asansör meslek alanı, elektronik ve güç elektroniği alanlarındaki gelişmeler ile son yıllarda hızlı bir dönüşüm sürecine girmiştir (Makine dairesiz asansörler, frekans kontrollü asansörler, PLC ile uzaktan kontrol edilen asansörler vb). Bu meslek alanına yönelik yapılan değişiklikler ise genelde bu teknolojik gelişmelerin ötesinde, ağırlıklı olarak alanı AB mevzuatına uyumlaştırmaya yönelik değişiklikler olmuştur.

Bu hızlı teknolojik ve idari gelişim/değişim süreci yanında birçok sorunu da gündeme getirmektedir. Son zamanlarda daha da artan;

- İlgili mevzuattan kaynaklı, Asansör Yönetmeliği (95/16/AT), Asansör İşletme ve Bakım Yönetmeliği, EMO Asansörlere Ait Müh. Hizm. Uyg. Esasları Yönetmeliği, Tıp İmar Yönetmelikleri, ilgili standartlar ve Bayındırlık Bakanlığı Genel Teknik Şartnamesi yorumlanmasından kaynaklı,
- Belediyeler ile asansör proje denetimi ve asansör periyodik kontrollerinden kaynaklı,
- MMO ile alan birlikteliğinin gereklerinin yerine getirilip getirilmemesinden kaynaklı,
- Firmalar ile mühendis personel çalıştırma ve SMM bulundurma zorunluluğunun denetlenmemesinden kaynaklı,

çalışma hayatı ve ücret politikasında sıkıntılar yaşanmaktadır.

Bu kadar yoğun ve nerdeyse meslek alanının her yerinde yaşanan problemlere karşın Odamız, “Asansör periyodik denetimlerinin kamu güvenliği anlamında önem taşıdığı, gerek kamusal denetim alanından çekilmemek, gerek sektöre yönelik etkinliklerde EMO’nun çalışmalarının kayba uğrayabileceği noktasından hareketle ilgili süreç içinde etkin olarak yer alınması için asansörlere yönelik Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (STB) nezdinde “A Tipi Muayene Kuruluşu” olunması konusunda çalışmaları Oda gündemine taşımıştır.

Odamız yöneticilerinin asansör alanını sadece periyodik kontroller ve periyodik kontrollerde yaşanan problemler olarak görmesi ve bu problemin çözümüne odaklanması, sorun yumağını daha da büyütmüş ve bu meslek alanında çalışan üyelerimizin çalışma yaşamını çekilmez hale getirmiştir.

Meslek alanına yönelik düzenlemeler için 2004 yılı milâd olarak kabul edilebilir. 2003 yılında yayımlanan ve 2004 yılında yürürlüğe giren Asansör Yönetmeliği süreci AB ve Gümrük Birliği anlaşmalarına göre uyumlandırma doğrultusunda CE, Akreditasyon, Piyasa Gözetim ve Denetimi, Onaylanmış Kuruluş, A Tipi Muayene Kuruluşu vb. yeni tanımlamalarla yeniden düzenlemiştir.

2005 yılında kısmen değiştirilen, 2007 ve 2008 yıllarında çıkarılan iki farklı yönetmelikle tamamen kaldırılan 2003 Asansör Yönetmeliği ile bu yönetmeliklerden önce yürürlükte olan 1995 tarihli Asansör Yönetmeliği arasında temelde iki fark vardır: Birincisi alanın kontrol ve denetiminin özel şirketlere bırakılması; ikincisi ise alanı mühendissiz ve projersiz tanımlama çabaları olarak özetlenebilir.

Bu çabaların nedenlerinin olabirliklerini ve alternatiflerini asansör üretim, montaj ve bakım sürecini irdeledikten sonra yeni asansör yönetmeliklerinin konumuz ile ilgili uygulama maddelerini tek tek, kamusal yarar ve mühendislik mesleği icrasına olası etkileri temellerinden yola çıkarak, değerlendirerek tartışacağız.

Türkiye Asansör Alanı

Dikey yapılaşmanın her geçen gün arttığı günümüzde, dikey taşımacılık aracı asansörlerin önemi de her geçen gün artmaktadır. Tarih boyunca insanlık için sürekli problem olan dikey taşıma 19. yy'ın ortalarından itibaren kullanılmaya başlayan asansörler aracılığı ile çözülmüştür. Asansörler o günden bu güne hayatımızda her gün biraz daha fazla yer alarak hayatımızı kolaylaştırmaktadır.

Ülkemizde 19. yüzyılın sonlarında -ender olsa da- görülmeye başlayan asansörler İkinci Dünya Savaşı sonrası kamu binaları ve konutlarda kullanılmaya başlanmıştır. Yine asansörlere ait ilk mevzuat sayılabilecek Bayındırlık Bakanlığı'nın çıkardığı "Asansör ve Tesisatı, Talimatname ve Umumi Fenni Şartnamesi" 1946 yılında yayımlanmıştır.

1960'lı ve 70'li yıllarda günlük hayatta daha fazla yer almaya başlayan asansörlere ilişkin ilk yerli aksam üretimi örnekleri de bu yıllarda görülmeye başlanmıştır.

1980'li yıllarda artan konut talebi ve gelişen asansör teknolojisi maliyetleri de düşünce sektör büyük bir hızla büyümüş, ihracat yapmaya başlamıştır.

"... Asansör aksamı üretimi 1980 ile 2000 arasındaki süreçte gelişti. Bugün öyle bir noktaya gelindi ki aksam üretiminin yarısı neredeyse ihraç ediliyor. Sektörün gelişimiyle birlikte üretici firmalar da arttı. 2000? arası sektörün yıllık büyüme hacmi %40 2003? yılları arasında ise %50 seviyelerine ulaşmıştır."

"2006 yılında ülkemizde piyasaya 17 bin civarı asansör arz edildi. Bu sayının içinde ithalatın yok denecek kadar az olmasına karşın rakamsal boyutu küçümsenemeyecek düzeydedir.. Ancak çok nitelikli yüksek katlarda, gökdelenlerde kullanılan hızlı asansörler ithal ediliyor. Yedek parça veya aksam olarak baktığımızda ise aşağı yukarı yüzde 60 civarı ülkemizde üretiliyor. Çünkü dünyada da asansör pazarı yılda 260 bin adedi buluyor. Toplam ciro bazlı bakıldığında ise sektör yılda yaklaşık 700 milyon Euro'ya ulaşıyor. Aksamların ihracatını ele aldığımızda ise bu 80 milyon Euro'luk ihracata denk geliyor. İthalatımız ise 110 milyon Euro seviyelerinde. Türkiye'nin sayılı üreticilerden biri olmakla beraber dünyadaki pazar payımız açısından henüz %10'un altında görülüyor. Türkiye'de yaklaşık 150.000 civarında asansör hizmet vermektedir. 2006, 2007, 2008 ve 2009 yılında Asansör Freni, Ray imal eden veya Kabin imal eden firmaların yurt içi satışları üzerinden yapılan bir değerlendirmede toplam asansör kurulum sayısı 2006 yılı için 17.000 adet, 2007 yılı için 17.500 adet olarak tahmini sonuç alınmıştır. Bu sayının 2008 yılında küresel finansal kriz nedeniyle inşaat sektöründeki daralmanın %25 civarında olduğu var sayılarak, 2008'de kurulan toplam asansör sayısı 13.300 olarak tahmin edilebilir. 2009 yılının ilk yarısında ise 9.000 adet civarındadır. Bu yılın ikinci yarısında rakamların artacağını piyasalardaki iyileşmelerle tahmin edilmektedir. Bu asansörlerin yaklaşık %13'ünün Hidrolik Asansör olarak gerçekleştiğini gözlemlemekteyiz."

“Ülkemizde asansör sektöründe faaliyet gösteren firmaların sayısı (taahhüt, imalat, montaj) yaklaşık 2.500’dür. Sanayi Bakanlığımızın elinde bulunan verilere göre 422 adet asansör firması var. Onaylanmış kuruluşların elindeki verilerden bakıldığında ise montaj ve taahhüt firması sayısı 800 civarında, bunun %8’ini emniyet aksamı üreticileri alıyor. Ayrıca asansörün diğer aksamalarını üreten firma sayısı ise 250 civarında. Sektörde istihdam edilen kişi sayısı ise 13.000 civarındadır. Bu rakam aile bireyleri ile birlikte düşünüldüğünde 55.000 kişilik bir büyüklüğe ulaşıyor. Yabancı menşeli firmaların sayısı toplam firma sayımızın %1’i gibi az olmasına rağmen toplamdaki iş hacimleri bakımından sektörde önemli bir yerdedirler. Buradan anlaşılacağı üzere firmalarımızın kurumsallaşmaları ve sonrasında güç birliği yapmak için şirket evlilikleri yaparak büyümeleri gerekmektedir.” (İstanbul, 03.08.09, Abdurrahman AKSÖZ, Tüm Asansör Sanayicileri İş Adamları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı-TASİAD-)

“Çantacı” diye tabir edilen ve kayıt dışı çalışan merdiven altı firmalar ile yukarıda verilen sayıların daha da artacağı aşikârdır. Konutlaşmanın daha da arttığı 90’lı yılların sonlarından itibaren asansör sektörü çok daha büyük bir ivme ile büyüme sürecindedir. TASİAD Başkanı'nın verdiği bilgilerden; 2008 yılındaki krizden sonra 2009 yılında alana yeni giren asansör sayısının önceki yıllara oranla büyük artış gösterdiğini, bu büyüme trendinin krizde küçük de olsa bir etkilenmeden sonra tekrar sürdüğünü göstermektedir.

Asansör sektörü aksam imalatı, asansörün tasarım, montaj ve bakım onarımı olmak üzere üç ana unsurdan oluşur. Bu gün Türkiye asansör sanayi aksam üretimi konusunda yabancı ortaklıkların olduğu firmalarla dünyanın Almanya, İtalya, İspanya ile ilk dört aksam üreticisi konumunda sayılabilir. Özellikle İstanbul, Kocaeli, Bursa, İzmir, Ankara, Konya, Kayseri illerinde yoğunlaşan firmalar beş kıtaya ihracat yapmaktadır.

Şirket sahipleri açısından durum anlaşılabilir gibi iyi durumdadır. Buna karşın; alan çalışanları açısından ise durum pek iç açıcı değildir. Belli büyük firmaların diğer firmalara göre yüksek ama TÜRK-İŞ tarafından açıklanan açlık ve yoksulluk sınırlarının altında maaş verdiği, diğer firmaların ise çok daha düşük ücret ve güvencesiz çalışma koşulları altında çalışma ortamı sunduğu bilinmektedir. Eğitim, iş güvenliği ve işçi sağlığı gibi hayati konular kâr hırsı uğruna hiç dikkate alınmamış, olabilecek olan kazalar şans ve kadere bırakılmıştır.

Küçük firmalarda mühendislerin büyük çoğunluğu “imzacılar” olarak görülmüş, sadece imza karşılığı, büyük oranda emekli meslektaşlarımız mevzuattaki zorunluluklara yönelik istihdam edilmiştir. Çok düşük ücretler karşılığı ve çoğu kez bu ücretlerin de alınmadığı, mesleğin gereklerinin yerine getirilemediği, üretimden kopuk bir çalışma hayatı içerisinde olan mühendisler böyle bir ortamda mesleklerini icra etmeye çalışmaktadır.

Görece büyük ve üretim yapan firmalarda, teknolojik yeniliklerin artması (frekans kontrollü asansör, makine dairesiz asansör vb gelişmeler) genç mühendislerin çalışmalarını sağlamıştır. Mesleki açıdan doyum sağlayan ve mühendisi tekrar olması gerektiği gibi üretimin parçası yapan küçük de olsa bu gelişmelere karşın ücret politikasındaki düşüklük ve güvencesiz çalışma genç mühendisler için hala devam etmektedir.

• Asansör Üretim, Montaj ve Bakım Süreci

Asansör firmaları; makine imalatının bir uzmanlık alanı olarak aksam üretimi, mühendislik ve müteahhitlik işlerini kapsayan montaj ve hizmete sunulan asansörlerin onarım ve periyodik bakımı sürecinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı gözetimi ve denetiminde çalışmalar yaparlar. Bir asansör firması kuruluşu şu an kabaca şu aşamalardan oluşur:

1- Asansör firması açabilmek için şirketin bir büro ve telefonunun bulunması (ki bunlar daha sonra maliye kontrol memurları tarafından kontrol ediliyor) gerekiyor. Bulacağınız bir muhasebeciye ise maliye kaydınızı ve bununla birlikte Ticaret Sicil, Ticaret Odası kaydı (örneğin: ATO) ve Bağ-Kur kaydınızı yaptırıyorsunuz. Maliye kaydı iki şekilde gerçekleşiyor: Şirketse noterden ortakların imzaladığı bir şirket sözleşmesine sahip olmanız gerekiyor (Şahıs adına kayıta buna gerek yok). Daha sonra Belediyeden iş yeri açma ruhsatı alınıyor.

2- Herhangi bir onaylanmış kuruluştan ISO ve CE belgesi alınıyor (**Mühendis şartı bu belge alım süreçlerinde aranmıyor**).

3- TSE Hizmet Yeri Yeterlilik Belgesi (TS 12255: Bununla birlikte aynı belge üzerinde 13015 bakım ile ilgili belge de veriliyor): Burada ise eleman ile ilgili bir sınırlama var. Bu belgeyi alabilmek için Mühendis, Ustalık Belgesi veya Endüstri Lisesi mezunu bir elemandan herhangi birinin kadroda yer alması gerekiyor. Burada önceden TS 863 belgesini alma zorunluluğu var idi (**Bu belgeyi alabilmek için mühendis çalıştırmak gerekiyordu**). Ancak bu standart kaldırıldı.

4- Şirkete ait bir e-imza alınıyor.

5- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan Garanti Belgesi ve Satış Sonrası Hizmetleri Yeterlilik Belgeleri internette başvuru ile alınıyor.

Firma; bulunduğu ildeki veya ilçedeki Belediye, firmada çalışan mühendisin SMM belgelerini istemiyorsa yukarıdaki işlemlerden sonra asansör üretim, montaj ve/veya bakım işleri yürütebilir durumda oluyor. Eğer firmanın bulunduğu il-ilçe belediyesi proje denetimi yapıyorsa firma, mühendis istihdam ederek gerekli SMM belgelerini temin ediyor. Bu aşamadan sonra üretilen asansörlerin piyasaya arzı ve bakım süreci işlemeye başlıyor. Bu süreç piyasa gözetimi ve denetimi konusunda yetkili kuruluş tarafından denetlenerek yürütülüyor. Piyasa gözetimi ve denetimi konusunda yetkili kuruluş rastgele veya şikâyet üzerine montajı yapılan veya bakımı yapılan asansörü denetleyerek eksiklik tespitinde bulunuyor. Piyasa gözetimi ve denetiminden sorumlu yetkili kuruluş veya firmaya ISO, CE belgelerini temin eden onaylanmış kuruluşlar bu eksikliklere göre firmayı tekrar denetliyor, belge iptali ve para cezası gibi cezalar verebiliyor. Bu aşamalar aşağıda yapılan mevzuat değişiklikleri sonucu oluşan sürecin özetidir.

Ülkemizde sürecin işleyişi ve asansörler ile ilgili yasal mevzuatın hazırlanması ve yürütülmesi Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Şu anda yürürlükte olan 'Asansör Yönetmeliği' ve 'Asansör Bakım ve İşletme Yönetmeliği'; asansörlerin tasarımından işletme ve bakımına kadar tüm süreçlerini belirleyen kurallarını kapsamaktadır. Ayrıca bu sektörde bulunan firmaların, bina sorumlularının, belediyelerin ve kullanıcıların uyması gereken kurallar belirlenmiştir. Asansör işi ile uğraşan Elektrik ve/veya Elektronik ve Makine Mühendislerine ilişkin düzenlemeler ise Elektrik Mühendisleri Odası ve Makine Mühendisleri Odası tarafından yapılmaktadır.

Asansör Meslek Alanına Yönelik Düzenlemeler

Asansör Meslek alanına yönelik düzenlemeler Tarih sırası ile aşağıda yer almaktadır. (İlgili standartlar ekte yer alacaktır.)

No	Uygulama başlığı	Tarih	Resmi Gazete Sayısı	Yürürlük
1	Asansör yönetmeliği	12.05.1989	20163	Yürürlükte değil
2	3030 Sayılı Kanun kapsamı dışında kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği			Yürürlükte
3	GATS (The General Agreement on Trade in Services) Hizmet Ticareti Genel Anlaşması	TBMM onay tarihi 25.02.1995		Yürürlükte
4	Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında Gümrük Birliğini kuran 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı	06.04.1995		01.01.1996 tarihinden itibaren yürürlükte
5	95/16 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	29.06.1995		Yürürlükte
6	Asansör Yönetmeliği	20.12.1995	22499	Yürürlükte değil
7	EMO Asansörlere Ait Mühendislik Hizmetleri Uygulama Esasları Yönetmeliği	01.01.1998		Yürürlükte
8	Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun	29.06.2001	4703 Sayılı Kanun	Yürürlükte
9	Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik	17.01.2002	24643	Yürürlükte
10	Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ile onaylanmış Kuruluşlara Dair Yönetmelik	17.01.2002	24643	Yürürlükte
11	"CE" Uygunluk İşaretinin Ürüne İliştirilmesine ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik	17.01.2002	24643	Yürürlükte
12	Makine Emniyeti Yönetmeliği (98/37/AT)	05.06.2002	24776	Yürürlükte
13	Asansör Yönetmeliği	15.02.2003	25021	Yürürlükte değil
14	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tarafından Gerçekleştirilecek Piyasa Gözetimi ve Denetimine İlişkin usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	09.05.2003	25103	Yürürlükte
15	Asansör Teknik Komitesinin Oluşumu ve Görevlerine Dair Tebliğ No: SGM/ 2004-6	13.07.2004	25521	Yürürlükte
16	Asansör Yönetmeliğinde (95/16/AT) Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	12.01.2005	25698	Yürürlükte değil
17	Asansör Yönetmeliği	31.01.2007	26440	Yürürlükte
18	Asansör İşletme ve Bakım yönetmeliği	18.11.2008	27058	Yürürlükte

Son yıllarda Asansör Mevzuatındaki değişimin gerekçesini Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yetkilisi şöyle açıklıyor:

*“Türkiye imzaladığı Ortaklık Konseyi Kararı gereği, ‘Ticaretin Önündeki Teknik Engellerin’ kaldırılması konusundaki Topluluk Belgelerini iç hukuk sisteminin bünyesine dâhil edeceği garantisini Avrupa Birliği’ne vermiştir. Bu garantinin sonuçlarından biri olarak 15.02.2003 tarihli ve 25021 sayılı Resmi Gazetede **95/16/AT Asansör Yönetmeliği** yayımlanmıştır. Gümrük Birliği anlaşmasıyla verilen garantiden dolayı, bu yönetmeliğin revize edilmesine karar verilmiştir.*

*Bu hedef doğrultusunda, 95/16/AT yönetmeliği revize edilmiş, 31.01.2007 tarihli 26040 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 95/16/EC Lift Directive ile birebir uyumlu hale getirilmiştir. Ayrıca asansörlerin hizmete alındıktan sonra işletilmesi, bakımı ve yıllık kontrolleri ile ilgili hususların belirlenmesi, asansörün işletme hayatı boyunca kontrol altında tutulabilmesi amacıyla, 18.11.2008 tarihli ve 27058 sayılı Resmi Gazete’de ‘**Asansör Bakım ve İşletme Yönetmeliği**’ Sanayi Bakanlığı’nca yayımlanmıştır.” (Asansör Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 2010 İ. Menderes Büyüklü, STB, http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/06eefc80e6106ce_ek.pdf)*

Yine çıkarılan yönetmeliğin (Asansör Yönetmeliği -95/16/AT-, 31.01.2007 tarihli ve 26420 sayılı Resmi Gazete), **üçüncü maddesi** – “(1) Bu Yönetmelik; a) 29.6.2001 tarihli ve 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanuna dayanılarak, b) Avrupa Birliği’nin 95/16/EC sayılı direktifine paralel olarak hazırlanmıştır.” diyerek bu çalışmaların yasal dayanağını açıklıyor. Yani sürecin direkt AB, Gümrük Birliği ve GATS uygulamalarının bir parçası olduğu birinci ağızdan itiraf ediliyor. **Bu kadar net ifade edilmesine rağmen bu değişikliklerin hâlâ AB, Gümrük Birliği ve GATS uygulamalarının bir yansıması olmadığı, “iyi niyetli bir alan düzenlenmesi” olduğu ve “sektörün sorunlarını çözeceği” beklentisi ile davranmak anlaşılmaz bir durum olarak karşımıza çıkıyor.**

AB, Gümrük Birliği ve GATS uygulamalarının ne amaçlarla ülkelerin mevzuatlarını değiştirdiğini, yani alanı çok uluslu şirketlerin sömürmesi için hazır hale getirdiğini daha önce de somut itiraflarıyla beraber okumuştuk. Bu düzenlemeler sadece ekonomik sömürü zeminini hazırlamakta sınırlı kalmamakta, aynı zamanda kontrol ve denetimi de sağlayan düzenlemeler aracılığı ile ülke sanayisinin gelişimini engelleyen ve teknolojik ilerlemeyi sömüren düzenlemeleri de içermektedir. Her ülke için ayrı ayrı biçilen roller ve bu rollere uygun düzenlemeler hayata geçirilerek sömürü düzeni işletiliyor.

Bu değişiklikler/düzenlemeler temel iki konu üzerinden alana uygulanıyor:

- 1) Alanın kontrol ve denetimi, kamu denetiminden çıkarılıyor,
- 2) Alanın üretim ve montaj alanındaki mühendislik birikimi yok edilip sadece bakım aşamalarına indirgenen teknik süreçler oluşturulmaya çalışılıyor.

Alanın kontrol ve denetimi; daha önce belirttiğimiz kamusal anlayışın terk edilmesi uygulamalarından yola çıkarak kontrol ve denetimin hizmet sektörü içerisinde özel ve sözde tarafsız kuruluşlar, akredite olmuş onaylanmış kuruluşlar, muayene kuruluşları, A tipi muayene kuruluşu üzerinden ilgili AB komisyonuna bırakılıyor. İlgili mevzuatlar AB ile uyumlu hale getiriliyor. Gümrük Birliği anlaşması ile ihracat ve ithalatta da kararlarına bağlı olduğumuz dış karar vericiler asansör meslek alanının ülke içindeki üretim, montaj ve bakım süreçlerinin de kendi isteklerine “uyumlaştırılması” için çaba harcıyorlar.

Odalarımızı da direkt ilgilendiren ikinci durumda ise alan mühendisiz ve tasarımsız tarifleterek paket üretim söylemi ile teknolojinin ve mühendislik icrasının önüne geçilmeye çalışılıyor. Yıllardır tüm sanayimize yönelik uygulanan “üretim montaj yap, sat”, “Ar-Ge, Ür-Ge çalışmaları

yapma, yaparsan da benle ortak ol veya temsilcim ol” dayatmaları aksam üretimi konusunda dünyada önde olan sektöre, ilerisi için teknik ve teknolojik açıdan bağımlı ve montajcı/bakımcı bir rol öngörüyor.

Yapılan değişiklikleri içeren aşağıdaki tablo bunu özetliyor.

	ASANSÖR YÖNETMELİĞİ (1995)	ASANSÖR YÖNETMELİĞİ (95/16/AT) (2003)	ASANSÖR YÖNETMELİĞİ(95/16/AT) (2007) ASANSÖR BAKIM İŞLETME YÖNETMELİĞİ (2009)
PROJE	Elektrik-Elektronik ve Makina Mühendisleri tarafından müştereken çizilir	Elektrik-Elektronik ve Makina Mühendisleri tarafından müştereken çizilir.	Herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.
MÜHENDİS ZORUNLULUĞU	Asansör tesisini yapan asansör firmaları kendi bünyelerinde çalışan Elektrik-Elektronik ve Makina mühendisi bulunduracaklardır.	Herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.	Herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.
İŞLETME RUHSATI	İlgili Belediye'den işletme ruhsatı alınır. Gerekli kontroller ve testler yapılır.	İlgili Belediye'den alınır. Ancak CE işareti taşıyan asansörlere ilgili kurumlar tarafından test yapılmaz	Asansör monte eden asansörün AT uygunluk Beyanı ile birlikte ilgili Belediye'ye başvurarak asansörün tescilini (kayıt altına alma işlemi) yaptırır.
ASANSÖR AKSAMI ÜRETİCİLERİ	Asansör aksamı imalatı yapan firmalar kendi bünyelerinde daimi Elektrik ve/veya Makina Mühendisi bulunduracaklardır.	Herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.	Herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.
YILLIK KONTROL	İlgili Belediye tarafından yapılır. Ancak kadrosunda yeterli teknik personel olmayan Belediyeler dışardan Elektrik ve/veya Makina Mühendislerine yaptırır.	İlgili Belediye tarafından yapılır. Ancak kadrosunda yeterli teknik personel olmayan Belediyeler dışardan Elektrik ve/veya Makina Mühendislerine yaptırır.	Aynı hükümler geçerli ancak 2012 yılında bu kontroller A Tipi muayene kuruluşları tarafından gerçekleştirilecektir.

Tablodan da özet olarak görülebileceği gibi bir mühendislik alanının üretim aşamasına ilişkin düzenlemelerde **mühendis ve dolayısı ile mühendislik yok edilmeye çalışılıyor**. Tasarım yani proje tarifi yapılmıyor, kontroller muayene kuruluşlarına devrediliyor.

En son yapılan değişiklik ile asansör yönetmeliğinde mühendislik ile ilgili tüm maddeler çıkartılmış, daha sonra çıkarılan işletme ve bakım yönetmeliğinde sadece yetkili mühendis tanımı yapılmıştır. Yetkili mühendis asansörlerin yıllık periyodik kontrollerinde görev alacak şekilde tariflenmiştir. Ancak **2012 sonrası bu durum da ortadan kaldırılmış söz konusu denetimler onaylanmış A tipi muayene kuruluşlarına devredilmiştir.** Yani alanın bir mühendislik alanı olup olmadığı tartışılır hale gelmiştir. Firmaların isteği doğrultusunda amaç da budur. Yıllardır dillendirilen, lobi çalışmaları yapılan konu hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.

5 Ağustos 1985 (R.G. No:18833) tarihli Bayındırlık Bakanlığı Mühendislik Mimarlık Teknik Şartnamesi'nin 18. Maddesi bu alanı bir mühendislik alanı olarak tanımlamasına, 3030 sayılı Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği bina ruhsat projelerinde asansör projelerinin mühendislerce hazırlanması koşulu içermesine rağmen mevcut yönetmelik aracılığı ile üretim ve montaj kısmında tamamen, bakım kısmında da belli bir süre sonra alan mühendissiz tariflenmeye çalışılmıştır. Nitekim birçok firma yeni düzenlemeler sonrasında, belgelendirme aşamalarında, mühendis zorunluluğu aranmadan belgelendirilmiştir.

Durum yukarıda özetlediğimiz gibidir. Ancak buradan yola çıkarak “bakın yeni düzenlemelerle alanı mühendissiz tarif ediyorlar, bu alandan bizi çıkarıyorlar. İşte bu yüzden, bu alanı terk etmemek için onaylanmış kuruluş veya A tipi muayene kuruluşu olalım” gerekçesi sunmak ise bu alanı mühendissiz tarif etmeye çalışmak kadar komiktir.

A tipi muayene kuruluşu olmak daha sonra ayrıntılı göreceğimiz gibi halen devam etmekte olan yıllık periyodik kontroller konusunda yaptığımız çalışmaların devamlılığını sağlar. Alanda çalışan firmalarda mühendis bulundurmaya yönelik bir yaptırım veya yetki/konum sağlamaz. Onaylanmış kuruluş olmak ise yine detaylarını aşağıda tartışacağımız gibi alanı sadece belgelendirme, kontrol ve denetleme konusunda sizi yetkili kılarken bu belgelendirmede de ilgili standartlardan kaynaklı mühendis arama koşulunu getirmez. Nitekim onaylanmış kuruluş olan TMMOB Makina Mühendisleri Odası mühendis bulundurmayan şirketlere de bu belgeleri vermektedir. Dolayısı ile onaylanmış kuruluş olmak veya A tipi muayene kuruluşu olmak bu alanlarda mühendis ve mühendislik icrası yaratmak anlamına gelmez.

3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki kanun, TMMOB kanunu ve ilgili TMMOB yönetmelikleri, asansör imar kanunu ve mühendislik mimarlık teknik şartnamesi Odalara bu alanda bulunma olanağını yasal anlamda zaten sağlıyorken “alanı terk etmemek için” söylemi gerçek dışı ve acıdır. Aslında söylenmek istenen periyodik kontrollerin terk edilmemesidir.

Aslında buradan da anlaşılabilir olduğu gibi temel sorun alanı mühendislik alanı olarak görüp görmediğimizdir. Yasal anlamda hiçbir atıf olmasa dahi bu alan bir mühendislik alanıdır. Aksini inkâr bilime, mühendislik bilimine kılıç çekmek olur. Bu durum bize TMMOB ve EMO yasa ve tüzüklerinden, meslek ahlâkı ve etiğimizden kaynaklı sorumluluk verir, görev ve yetki sağlar, alana ilişkin görüş ve önerilerimizin hayata geçirilmesi noktasında güç verir. Ama bu kadar açık olan yetki ve görev kaynağı neden görülmez? Yukarıda TMMOB'nin değişimi sürecinde alıntı yaptığımız Atilla Göktürk bunu çok acı bir şekilde tespit etmiştir. Odalar ekonomik ve sonrası yaşanan politik, kültürel değişimlerden etkilenmiş, üye tabanından kopmuş, Oda gelirlerini

artırmak için hizmet üretmeye başlamış ve bu ekonomik değişim kendini kültürel anlamda da göstermiştir. Bir yönetmelikte üyelerine yönelik yapılan değişiklikleri dahi göremeyecek kadar sosyal körlüğe neden olmuştur.

“Adamcağızın birisi epey içmiş ve bir direğe sarılmış, yerde bir şeyler arıyor. Soruyorlar, 'ne arıyorsun?' 'Anahtarımı kaybettim, onu arıyorum' diyor. 'Nerede kaybettin?' diye soruyorlar, 'meyhanenin olduğu sokakta, oralarda bir yerde' diyor. 'Peki, burada ne arıyorsun?' 'Işık burada' diyor”. Meslek alanına yönelik düzenlemelerde yapılan hataların direkt etkilediği üyeden ve dolayısıyla alandan uzaklaşmak, kendini var eden tabandan kopmak anlamına gelecektir. Bu da Odaların kendi varlık sebebini inkâr anlamına gelecektir.

A Tipi Muayene Kuruluşu olma sürecine dair düzenlemenin mühendislik alanına yönelik olumlu bir düzenlemeden veya yukarıda bahsettiğimiz sorunların çözümünden öte, sorunları daha da artıracak bir düzenleme olduğu ortadadır. Çünkü **Oda üyesi ve firması A Tipi Muayene Kuruluşu olanlarla, Oda aynı asansörlerin periyodik kontrol işi için rakip durumuna gelecektir.** Ayrıntılı olarak daha sonra işleyeceğimiz bu durum yaşanan sorunları çözmekten öte artırır.

Alanın kontrol ve denetim sürecine ilişkin yapılan değişiklikleri, ilgili kanun ve yönetmelik maddeleri üzerinden inceleyelim.

• Asansörler Direktifi ve Sonrası Sürece İlişkin Tanımlar

“Belirli seviyelerde hizmet veren, sabit ve yataya 15 dereceden fazla bir açı oluşturan raylar boyunca hareket eden bir kabine sahip olup;

1) İnsanların,

2) İnsan ve yüklerin,

3) Kabine ulaşılabiliyorsa, yani bir kişi kabine zorlanmadan girebiliyorsa ve kabinin içinde bulunan veya kabin içindeki kişinin erişim mesafesinde yer alan kumandalarla teçhiz edilmiş ise, sadece yüklerin, taşınmasına yönelik bir tertibatı” asansör olarak tanımlayarak 25 Haziran 1995 tarihinde yayımlanan 95/16/EC Nolu Avrupa Birliği Yeni Yaklaşım direktifiyle, Avrupa Birliği'ndeki mevcut asansörlerin “iyileştirilmesi ve güvenlik seviyelerinin yükseltilmesi” amaçlanmıştır. Ülkemizin de imzaladığı Gümrük Birliği Anlaşması gereği uygulamak zorunda olduğu bu direktif maddeleri gereği AB’de üretilen bütün asansörler bu direktife uygun olarak tasarlanmalı, üretilmeli ve kontrol edilmelidir. Asansörler Direktifi 95/16/EC'ye göre oluşturulan yeni sürece ilişkin tanımlar “Ürünlerin piyasaya arzı, uygunluk değerlendirmesi, piyasa gözetimi ve denetimi ile bunlarla ilgili olarak yapılacak bildirimlere ilişkin usul ve esasları belirlemek” amacıyla çıkarılan **ÜRÜNLERE İLİŞKİN TEKNİK MEVZUATIN HAZIRLANMASI VE UYGULANMASINA DAİR KANUN**’un (11 Temmuz 2001 Resmi Gazete Kanun No. 4703 Kabul Tarihi: 29.6.2001) Tanımlar başlıklı maddesi ile açıklanmaktadır. Buna göre;

Tanımlar

“MADDE 3. – Bu Kanunda geçen;

a) Müsteşarlık: Dış Ticaret Müsteşarlığını,

b) Komisyon: Avrupa Birliği Komisyonunu,

c) Ürün: Piyasaya arz edilmesi hedeflenen tüm ürünleri,

- d) Son ürün: İlgili teknik düzenlemeye uygunluğu gösteren aynı belgeler kapsamındaki ürünlerden piyasaya en son arz edileni,
- e) Güvenli ürün: Kullanım süresi içinde, normal kullanım koşullarında risk taşımayan veya kabul edilebilir ölçülerde risk taşıyan ve temel gerekler bakımından azamî ölçüde koruma sağlayan ürünü,
- f) Temel gerekler: Ürünün; insan sağlığı, can ve mal güvenliği, hayvan ve bitki yaşam ve sağlığı, çevre ve tüketicinin korunması açısından sahip olması gereken asgarî güvenlik koşullarını,
- g) Üretici: Bir ürünü üreten, imal eden, ıslah eden veya ürüne adını, ticarî markasını veya ayırt edici işaretini koymak suretiyle kendini üretici olarak tanıtan gerçek veya tüzel kişiyi; üreticinin Türkiye dışında olması halinde, üretici tarafından yetkilendirilen temsilciyi ve/veya ithalatçıyı; ayrıca, ürünün tedarik zincirinde yer alan ve faaliyetleri ürünün güvenliğine ilişkin özelliklerini etkileyen gerçek veya tüzel kişiyi,
- h) Dağıtıcı: Ürünün tedarik zincirinde yer alan ve faaliyetleri ürünün güvenliğine ilişkin özelliklerini etkilemeyen gerçek veya tüzel kişiyi,
- ı) Standart: Üzerinde mutabakat sağlanmış olan, kabul edilmiş bir kuruluş tarafından onaylanan, mevcut şartlar altında en uygun seviyede bir düzen kurulmasını amaçlayan, ortak ve tekrar eden kullanımlar için ürünün özellikleri, işleme ve üretim yöntemleri, bunlarla ilgili terminoloji, sembol, ambalajlama, işaretleme, etiketleme ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri hususlarından biri veya birkaçını belirten ve uyulması ihtiyarî olan düzenlemeyi,
- j) Teknik düzenleme: Bir ürünün, ilgili idarî hükümler de dâhil olmak üzere, özellikleri, işleme ve üretim yöntemleri, bunlarla ilgili terminoloji, sembol, ambalajlama, işaretleme, etiketleme ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri hususlarından biri veya birkaçını belirten ve uyulması zorunlu olan her türlü düzenlemeyi,
- k) Piyasaya arz: Ürünün, tedarik veya kullanım amacıyla bedelli veya bedelsiz olarak piyasada yer alması için yapılan faaliyeti,
- l) Yetkili kuruluş: Ürünlere ilişkin mevzuat hazırlamaya ve yürütmeye yasal olarak yetkili bulunan ve bu Kanun hükümlerini kendi görev alanına giren ürünler itibarıyla uygulayacak olan kamu kurum veya kuruluşunu,
- m) Uygunluk değerlendirmesi: Ürünün, ilgili teknik düzenlemeye uygunluğunun test edilmesi, muayene edilmesi ve/veya belgelendirilmesine ilişkin her türlü faaliyeti,
- n) Uygunluk değerlendirme kuruluşu: Ürünün, ilgili teknik düzenlemeye uygunluğunun test edilmesi, muayene edilmesi ve/veya belgelendirilmesine ilişkin faaliyette bulunan özel veya kamu kuruluşunu,
- o) Onaylanmış kuruluş: Test, muayene ve/veya belgelendirme kuruluşları arasından, bir veya birden fazla teknik düzenleme çerçevesinde uygunluk değerlendirme faaliyetinde bulunmak üzere, yetkili kuruluş tarafından belirlenerek, bu Kanunda ve ilgili teknik düzenlemede belirtilen esaslar çerçevesinde yetkilendirilen özel veya kamu kuruluşunu,
- p) Uygunluk işareti: Bir ürünün, ilgili teknik düzenlemede yer alan gereklere uygun olduğunu ve ilgili tüm uygunluk değerlendirmesi işlemlerine tâbi tutulduğunu gösteren işareti,
- r) Modül: İlgili mevzuat gereğince, ürünün taşıdığı risklere göre hangi uygunluk değerlendirmesi işlemlerine tâbi tutulacağını gösteren yollardan her birini,

s) Piyasa gözetimi ve denetimi: Yetkili kuruluşlar tarafından, ürünün piyasaya arzı veya dağıtım aşamasında veya ürün piyasada iken ilgili teknik düzenlemeye uygun olarak üretilip üretilmediğinin, güvenli olup olmadığının denetlenmesi veya denetlettirilmesini,

t) *İyi uygulama kodu: İlgili sektördeki mevcut teknoloji düzeyi ve bilimsel kriterler çerçevesindeki sağlık ve güvenliğe ilişkin uygulama esaslarını,*

ifade eder.

Tanımlarda bahsi geçen yetkili kuruluşun ülkemizde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı olduğu Asansör Yönetmeliği'nin **Piyasa Gözetimi ve Denetimi** başlıklı 11. Maddesinde *“(1) Bu Yönetmelik kapsamına giren asansörler ve güvenlik aksamalarının piyasa gözetimi ve denetimi, 13.11.2001 tarihli ve 2001/3529 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik ile 9.5.2003 tarihli ve 25103 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tarafından Gerçekleştirilecek Piyasa Gözetimi ve Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre Bakanlık tarafından yapılır.”* denilerek belirtilmektedir.

Yetkili kuruluş yani Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na sürece ilişkin mevzuat hazırlama yetkisi yine aynı kanunun “Ürünlere ilişkin teknik düzenlemeler” başlıklı 4. maddesinde yer alan *“Ürünlere ilişkin teknik düzenlemeler yetkili kuruluşlar tarafından hazırlanacağını”* ifadesi ile veriliyor. Yine kanunun *“Piyasa gözetimi ve denetimi”* başlıklı 10. Maddesi ile çıkarılan mevzuatın uygulama ve denetleme yetkisi ve görevi, *“Piyasa gözetimi ve denetimi, ilgili teknik düzenlemelerde ve/veya bu Kanun ve bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmeliklerde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yapılır. Bunlara ilişkin idarî düzenlemeler yetkili kuruluşlarca hazırlanır. Yetkili kuruluşlar, piyasa gözetimi ve denetiminde, gerekli gördükleri durumlarda, gözetim ve denetime konu ürüne ilişkin uygunluk değerlendirme işlemlerinde yer almayan test, muayene ve/veya belgelendirme kuruluşlarının imkânlarından yararlanabilirler. Ancak piyasa gözetimi ve denetiminde nihai karar, yetkili kuruluşlara aittir. Piyasa gözetimi ve denetiminde test, muayene ve/veya belgelendirme kuruluşlarının imkânlarından yararlanılması ve ürünün güvenli olmadığı tespit edilmesi halinde, test ve muayeneye ilişkin giderler üretici tarafından ödenir. Piyasa gözetimi ve denetimini gerçekleştirecek yetkili kuruluşların isimleri Müsteşarlık aracılığıyla Komisyona bildirilir.”* denilerek AB komisyonu gözetiminde ilgili bakanlığı sorumlu tutuyor. Yani belirleyici olarak her ne kadar Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın ismi geçse de onay yetkisi ve koşulları, irade belirleme yetkisi Dış Ticaret Müsteşarlığı üzerinden AB komisyonunda oluyor. Kanun ile Gümrük Birliği ve sonrasında imzalanan GATS antlaşması gerekleri yasal mevzuat halini alıyor. “Davul” bakanlığın elinde, “tokmak” AB komisyonunda; istediği oyun havasını çalıyor.

Piyasa gözetimi ve denetimi esas olarak, ürüne ilişkin teknik mevzuatı hazırlamaya ve yürütmeye yasal olarak yetkili bulunan kamu kuruluşlarının ürünün piyasaya arzı veya dağıtım aşamasında veya ürün piyasada iken ilgili teknik düzenlemeye uygun olarak üretilip üretilmediğini, güvenli olup olmadığını denetlemesi veya denetlettirilmesi faaliyetini içermektedir.

“Avrupa Birliği'nde piyasa gözetiminin amacı, piyasaya arz edilen ürünlerin ilgili bulunduğu Yeni Yaklaşım Direktifleri veya diğer tüm Tek Pazar mevzuatına uygun olarak üretilip üretilmediğini tespit etmek ve böylece anılan mevzuat hükümleri” aracılığı ile Pazar egemenliğini elinde bulundurmaktır. Piyasa gözetimi yükümlülüğü, üye ülkelere mevzuata uygun olmayan ürünlerin

serbest dolaşımını engelleme hakkını vermektedir. Sosyal devlet anlayışında ülke ve toplum çıkarları ve tarafsızlığın garantisi açısından piyasa gözetimini ve denetimi gerçekleştirmek kamu kuruluşlarının sorumluluğudur. Aksi durum tarafsızlığı ortadan kaldıracak denetim ve kontrolün çıkarlara göre yönlendirilmesine neden olacaktır.

Yine aynı kanuna dayanarak “ürünlerin piyasaya arzı veya dağıtımı aşamasında veya ürünler piyasada iken ilgili teknik düzenlemeye uygun ve güvenli olup olmadığının gözetimi ve denetimine, bunun sonucunda alınacak önlemlere ve piyasa gözetimi ve denetimi konularında yetkili kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması ve tavsiye niteliğinde kararlar alınması amacıyla bir kurul teşkil edilmesine ve bunun görevlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek” amacıyla çıkarılan **ÜRÜNLERİN PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİNE DAİR YÖNETMELİK** (Bakanlar Kurulu Kararı 2001/3529, 17 Ocak 2002 Tarihli Resmi Gazete Sayı: 24643) “**Teknik düzenlemelerin hazırlanmasına ilişkin esaslar**” başlıklı 5. Maddesi alanının teknik anlamda koşullarını belirleme yetkisini “*Ürünlere ilişkin teknik düzenlemeler yetkili kuruluşlar tarafından hazırlanır. Teknik düzenlemelerde uyumlaştırılmış ulusal standartlara atıfta bulunulması halinde, ilgili uyumlaştırılmış ulusal standartların hazırlanması veya hazırlattırılması, tadil veya revize edilmesi, re’sen veya yetkili kuruluşların talebi üzerine, Türk Standartları Enstitüsü tarafından gerçekleştirilir. Teknik düzenlemelerde atıfta bulunulan uyumlaştırılmış ulusal standartlar ve ilgili uyumlaştırılmış Avrupa standartlarının isimleri, numaraları ile bunlara ilişkin değişiklikler, bu standartların ilgili olduğu teknik düzenleme belirtilmek suretiyle, yetkili kuruluşlarca, Resmî Gazete’de yayımlanır.*” diyerek alana ilişkin standart hazırlama yetkisini de bakanlık ve Türk Standartları Enstitüsü’ne veriyor. Diğer bazı AB ülkelerinin ortak standartlar dışında kendi yerel koşullarına uygun başka standartları da bulunurken bizim ülkemizde birebir çeviri dışında doğal olarak herhangi bir teknik veya idari yerel standart oluşturulmuyor/oluşturulamıyor. Alanın teknik anlamda da belirleyicisi ve hâkimi kaçınılmaz bir biçimde AB ve diğer ülkelerin inisiyatifine terk ediliyor.

• Piyasa Gözetimi ve Denetimi

Teknik düzenleme hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Bakanlığın sorumluluğuna giren piyasa gözetimi ve denetimi re’sen veya şikâyet üzerine, Bakanlık Denetçileri ve İl Müdürlükleri aracılığıyla yürütür, piyasa gözetimi ve denetimi sonucunda gerekli önlemleri alır ve cezai müeyyideleri uygular. Üreticinin muhatap alındığı bu denetimler ürünlerin üretildiği, depolandığı, satıldığı, üretim ve hizmet aracı olarak kullanıldığı yerlerde yapılabilir.

Bakanlık Denetçileri ve diğer kamu kuruluşlarının yaptıkları denetimler sonucunda ortaya çıkan ürüne ilişkin mevzuata uygunsuzluklar; bir kazanın nedenleri araştırılırken ortaya çıkan bilgiler; tüketici, kullanıcı, rakip üreticiler, dağıtıcılar, uygunluk değerlendirme kuruluşları ve onaylanmış kuruluşlar, diğer kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri tarafından ürünün teknik düzenlemeye uygunsuzluğu ve güvensizliği konusunda yapılan ihbarlar, şikâyetler ve bu çerçevede elde edilen bilgiler piyasa gözetimi ve denetimi amacıyla kullanılabilir.

Denetleme görevi, üretici veya dağıtıcıya ait bilgi ve belgelerin ilgili mevzuat çerçevesinde incelenmesi ile malların duysal incelemesinin yapılması, tartma veya ölçme yoluyla muayene edilmesi ve gerektiğinde her türlü test ve muayenenin yapılması veya yaptırılması suretiyle yerine getirilir.

Genel Müdürlükler piyasa gözetimi ve denetiminde gerekli görülen durumlarda, test ve muayene laboratuvarları dâhil olmak üzere Bakanlığın imkânlarından veya gözetim ve denetime konu ürüne ilişkin uygunluk değerlendirmesi işlemlerinde yer almayan ancak bu konuda yeterliliği olan test, muayene ve/veya belgelendirme kuruluşlarının imkânlarından yararlanabilir. Ancak test ve kontrol sonucuna göre karar verme yetkisi ilgili Genel Müdürlüğe veya İl Müdürlüğüne aittir.

2009 yılı piyasa gözetimi ve denetimi raporu göstermiştir ki bu denetimler yeteri kadar değildir. Yapılan yetersiz denetimler sonucu çıkan tablo, alana sunulan asansörlerin güvenliğini artırmak olarak tanımlanan ana işlevinin yerine getirilmediğinin göstergesidir. Yapılan denetimlerde kontrol edilen asansörlerin yarısı güvenlik açısından sakıncalı bulunmuştur.

• Uygunluk Değerlendirme İşlemleri, Akreditasyon ve CE Uygunluk İşareti

Uygunluk değerlendirme kuruluşlarının **UYGUNLUK DEĞERLENDİRME KURULUŞLARI İLE ONAYLANMIŞ KURULUŞLARA DAİR YÖNETMELİK** ile görev ve sorumlulukları tariflenmiştir. Buna göre; *“Teknik düzenleme kapsamında bulunan ve piyasaya arz edilmesi hedeflenen ürünlerin ilgili teknik düzenlemeye uygunluğunun test edilmesi, muayene edilmesi ve/veya belgelendirilmesi amacıyla faaliyette bulunacak uygunluk değerlendirme kuruluşları ve onaylanmış kuruluşların çalışma usul ve esaslarını, taşıması gereken asgari kriterleri ve faaliyetleriyle ilgili olarak uygulanacak müeyyideleri kapsa”*yacak görev ve sorumlulukları vardır.

Deney ve Kalibrasyon Laboratuvarları, Muayene Kuruluşları, Sistem Belgelendirme Kuruluşları, Ürün/Hizmet Belgelendirme Kuruluşları, Personel Belgelendirme Kuruluşları birer uygunluk değerlendirme kuruluşlarıdır. Türk Akreditasyon Kurumu veya Avrupa Akreditasyon Birliği ve bu birliğin karşılıklı tanıma anlaşması yaptığı diğer bölgesel akreditasyon kuruluşlarına üye kuruluşlarca akredite edilmiş olan uygunluk değerlendirme kuruluşu ve onaylanmış kuruluşlar, **UYGUNLUK DEĞERLENDİRME KURULUŞLARI İLE ONAYLANMIŞ KURULUŞLARA DAİR YÖNETMELİ**’ğin **Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ile Onaylanmış Kuruluşlara İlişkin Esaslar** başlıklı maddesine uygun olduğu kabul edilir. Yani Uygunluk Değerlendirme Kuruluşu ve Onaylanmış Kuruluş olmak için akredite olmak gerekir.

• Akreditasyon

Bir ürünün ya da hizmetin, piyasanın talep ettiği şartlara, standartlara, yönetmeliklere uygunluğunu göstermek üzere o ürün veya hizmet için yapılan deney, analiz, muayene ve belgelendirme işlemlerini yapan kuruluşların (Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları) resmi bir otorite tarafından (örn: TÜRKAK-UKAS) uluslararası kriterlere göre denetlenerek teknik ve idari yeterliliklerinin onaylanması ve belli aralıklarla denetlenmesi işlemi olarak tanımlanan akreditasyon, gerçekte emperyalistleri tüm dünyayı kontrol altında tutmak, denetleme mekanizmalarının hızlı karar verebilmelerini sağlamak, üretim süreçlerine tam hâkim olmak amacıyla tüm şirketleri, kurumları, kuruluşları, devlet mekanizmalarını kendi kurallarına göre şekillendirmek için kullandığı bir araçtır. Temel amacı; Gümrük Birliği antlaşması ile sınırların kaldırıldığı, GATS ile hizmetlerin sınırsız dolaştığı, uluslararası ticaretin önündeki ülkelerin yerel teknik sınırlarını yani teknik engelleri kaldırmak olan bu şekil, şablon, kılavuzlar, standartlar, normlar, direktifler şeklinde hazırlanıp kurum, kuruluş ve şirketlere akreditasyon süreci ile uygulanıyor. Bu amaçlarını da ürün çeşitliliği ve işlevselliğinin aşırı artışına istinaden kalite, teknik emniyet, dayanıklılık, kullanım gayesine uygunluk yönlerinden ürünlerden beklentilerin

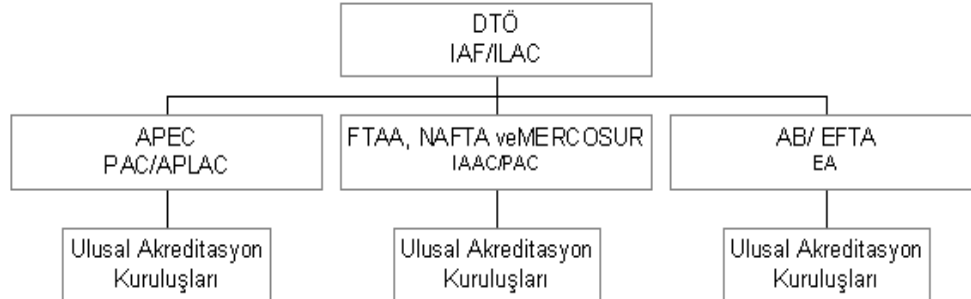
yerine getirilmesine dair güvence arayışlarına cevap verme "insancılığının" arkasına gizliyor. Ürün ve üretime yönelik; belgelendirme, muayene, test ve analiz hizmetleri "uygunluk değerlendirmesi" kavramı altında disipline ediyor ve 1930'lu yıllardan bu yana akreditasyon işlemini emperyalist şirketlerin dünyayı kendi ölçütlerine göre teknik yapılandırma çalışmasının uygulama aracı olarak kullanıyor.

Bu çalışmaların bir diğer gerekçelendirmesi gümrüklerde ve diğer ithalat aşamalarında ürünlerin tek tek veya kontrol ve denetiminin zorluğunu ortadan kaldırarak ticaretin önündeki engeli kaldırmak amacı ile yapılan düzenlemeler ancak çok uluslu şirketlerin önündeki engelleri kaldırırken daha küçük şirketler için engeller daha üretimin başlamasından önce "akreditasyon belgeleri" aracılığıyla devam ediyor.

Yerel bazda her ülkenin kendine ait olan, kendi ülke koşullarına uygun standartları bu amaçla tüm dünyada tek tipleştirilmeye çalışılıyor. Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO); Elektrik ve Elektronik Mühendisliği standartları dışında, her tür standardizasyon alanını kapsamaktadır. Elektrik ve Elektronik Mühendisliği standartları ise Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC)'nin sorumluluğundadır. ISO ve IEC; uluslararası düzeyde bu amaç için çalışıyorlar. Bu iki birliğin dışında Avrupa Birliği'nin uygunluk değerlendirmesi standartlarının gelişiminden sorumlu olan standardizasyon kuruluşları CEN ve CENELEC gibi kuruluşlardır. Bu kuruluşların standartları EN 45000 serisini teşkil etmekte olup, uygunluk değerlendirmesi kriterlerinin uyumlaştırılması amacıyla hazırlanmıştır. Buradaki amaç; her tür donanıma sahip bu tip bir kurumun, pazarda yer alan her ülkede kabul edilebilir olmasını kolaylaştırmaya çalışmak ve böylece bu ülkeler arasındaki ticareti artırmaktır. Prensip olarak; ithalatçı ülkenin getirdiği mal, ithal edildiği ülkede uygunluk değerlendirmesinden geçmişse, yeniden değerlendirilme talebinde bulunulmasının engellenmesidir. Üretimi yapan şirketin beyanı doğrultusunda kendi ülkesinde yaptığı kontrollerin kabul edilip ithal edilen ülkede herhangi bir kontrol ve denetime sunulmadan piyasa sürülmesi amacına yönelik düzenlemeler yapmak amaçtır. Bu amaçla ISO/IEC ve CEN/CENELEC geliştirdikleri standartların belli alanlar için aynı olmayabileceği olasılığını fark etmişler ve uyumlaşmaya gitmek üzere Viyana Antlaşması'nı imzalamışlardır. Bu antlaşmayla var olan kılavuz ve standartların tamamen uyumlaştırılması kararına varılmıştır.

Özellikle; GATS antlaşmasının imzalandığı 1995 yılından sonra, uygunluk değerlendirmesi hizmeti veren kuruluşların sahip olması gereken nitelikleri ihtiva eden EN 45000 ve ISO/IEC 17000 serisi standartların hazırlanması ve uygulamaya geçilmesi, ulusal akreditasyon sistemlerinin karşılıklı tanıma anlaşmalarına taraf olacak şekilde yeterli hale gelmesi için gerekli zeminin güçlenmesini sağlamış ve buna ilave olarak Dünya Ticaret Örgütü'nün, "Ticarette Teknik Engeller" konusunda yaptığı düzenlemeler de malların küresel ölçekte serbest dolaşımını sağlamak için "tek noktada uygunluk değerlendirmesi" hedefini yakın hale getirmiştir.

Dünya Ticaret Örgütü ile Akreditasyon Birliklerinin İlişkileri

Bu çalışmaların ana amacı "DTÖ/TBT anlaşmasının ve bölgesel diğer ticaret antlaşmalarının en önemli kurallarından biri de; şartlara uygun bir ürünün, serbestçe sınır dışına çıkmasına ve pazara sunulmasına izin verilmesidir. Bu şartlar; sınırdaki ürün muayenelerini ve zararlı ürünlerin piyasaya arzını önlemek için verimli ve fonksiyonel bir pazar denetimini gerektirir. Pazar denetimi; serbest pazarın düzgün işleyişine yardımcı olmalı ve tüketici güveninin sürekli korunmasını sağlamalıdır. Aynı zamanda; pazarda bulunan ürünler, sürekli takip edilmeli ve gerekli düzenlemeleri yerine getirmedikleri takdirde uyarılma"larını sağlamaktır. Pazar koşullarını güçleri ile orantılı olarak belirleme yetkisini elinde bulunduran emperyalist şirketlerin pazar koşullarını tüm dünyaya kabul ettirmesidir.

Bugün gelinen noktada; ulusal standartların, uyulması zorunlu dokümanlar olarak kullanılması anlayışı terk edilmiştir. Emperyalistlerin güdümündeki ulusal/uluslararası standartlar esas alınarak gerçekleştirilen ürün ve sistem belgelendirme türünden uygunluk değerlendirmesi çalışmaları yaygın uygulama halinde karşımıza çıkmaktadır. Bu tür uluslararası uygunluk değerlendirmesi faaliyetlerinde bulunan kuruluşların verdikleri belgelerin ve kalite markalarının değeri, marka veya belgeyi veren kuruluşların akredite olmaları halinde yükseltilmektedir. Bu durum tabii olarak; akredite edilmiş uygunluk değerlendirmesi hizmetlerinin emperyalist şirketler için bir güven ortamı oluşturmasını ve son tahlilde, emperyalist şirketlerin korunduğu bir piyasanın ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Akreditasyon Alanları: Deney Laboratuvarları, Kalibrasyon Laboratuvarları, Sistem Belgelendirme Kuruluşları, Muayene Kuruluşları, Ürün Belgelendirme Kuruluşları, Personel Belgelendirme Kuruluşları'dır. Laboratuvarların, muayene kuruluşlarının, belgelendirme kuruluşlarının, ulusal ve uluslar arası kabul görmüş teknik kriterlere göre değerlendirilmesi, yeterliliğinin onaylanması ve düzenli aralıklarla denetlenmesi belirli standartlara göre gerçekleştirilir.

Laboratuvar Akreditasyonu: Her türlü kalibrasyon, analiz ve test laboratuvarlarının akreditasyonu (TS/EN /ISO/IEC 17025)

Ürün/Hizmet Akreditasyonu: Ürün ve hizmet belgelendirmesi yapan kuruluşların akreditasyonu (TS EN 45011)

Sistem Akreditasyonu: Her türlü sistem belgelendirme kuruluşlarının akreditasyonu (TS EN 45012)

Personel Akreditasyonu: Her türlü personel belgelendirme kuruluşlarının akreditasyonu (TS EN 45013)

Muayene Kuruluşları Akreditasyonu: Bir ürün veya hizmete ilişkin analiz ve deney sonuçlarını yorumlayarak belgelendiren kuruluşların akreditasyonu (TS EN 45004) standartlarına göre düzenlenir.

Belirtilen standartlara göre akredite olmuş uygunluk değerlendirme kuruluşu uygunluk değerlendirmesini asansörün piyasaya arzından önce, Asansör Yönetmeliği'nin **Uygunluk Değerlendirme İşlemleri** başlıklı **7. Maddesi** alt bentlerinde belirtilen işlemlerden birine göre uygunluk değerlendirme işlemlerini gerçekleştirilmesi gerekir (ek 7. Madde).

Aslında bu süreç, ilgili yönetmelik ""CE" Uygunluk İşaretinin Ürüne İliştirilmesine ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik"ine göre asansörlerin modül belirleme ve CE etiketi ilişirme sürecidir.

• CE Uygulaması

"Dünya üzerinde var olan ekonomik merkezler, teknolojik gelişmişliklerini kullanarak belirli pazar yapıları oluşturmuşlardı. Gün geçtikçe bu merkezlerin teknolojik üstünlüklerine ucuz işgücü ve maliyetlerle direnen yeni merkezler oluşmaya başladı. Çin, Hindistan ve Güneydoğu Asya ülkeleri ülkelerindeki düşük maliyet ve büyük nüfus olgusunu ileri teknoloji ve kalitenin karşısında bir silah olarak kullanmaya başladılar. Üstelik ürettikleri malların standart veya üretim şartlarını da ekonomik merkezlerin şartlarına uydurdular."

"Ekonomik gelirlerini bu tür daha geride kalmış ekonomilerle yaptıkları ticarete bağlamış olan ekonomik merkezler için ticarete yeni birlikler kurmak ve zorlandıkları rekabeti hafifletmek bir zorunluluk olmaya başlamıştır. Ticaretin gittikçe uluslararası bir hüviyet kazanması, rekabet şartlarının ağırlaşması ve sadece tüketici konumundaki eski pazarların şimdi birer rakip olarak ortaya çıkmaya başlaması, gelecekte dünya ticaretinin en ciddi sorunu olacaktır. Değişmeye başlayan dengeler dokuzlar olarak bilinen dünyanın gelişmiş ekonomilerini çareler aramaya itmiştir. Avrupa Birliği üretim yöntemi olarak bilinen temel güvenlik gereksinimlerinin karşılanması (Essential Safety Requirements ESR) yöntemi diğer ileri ülkeler açısından da değerlendirilerek bütün dünya pazarında geçerli olacak bir uygulama yöntemi haline getirilmeye çalışılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Avrupa Birliği'nin ortak katılımıyla uluslar arası temel emniyet gereksinimleri olarak adlandırılan (Essential Safety Requirements International ESRI) güvenlik kuralları oluşturulmaya çalışılmakta ve dünya üzerinde serbest ticaretin şartları yaratılmaya hazırlanılmaktadır." (Serdar Tavaslıoğlu, Asansör Uygulamaları, 2. baskı)

"AVRUPA'YA UYGUNLUK MARKASI" olarak tanımlanan ve kullanmakta olduğumuz birçok ürünün üstünde gördüğümüz temel emniyet gereklerinin karşılandığını gösteren CE işareti emperyalistlerin kendi pazarlarını koruma amacı için kullanılmaktadır.

CE işareti, Avrupa Birliği'nin yayınladığı Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamına giren ürünlerin, bu direktiflere uygun olduğunu gösteren bir işarettir. CE İşareti, ürünlerin, amacına uygun kullanılması halinde insan can ve mal güvenliği, bitki ve hayvan varlığı ile çevreye zarar vermeyeceğini, diğer bir ifadeyle ürünün güvenli bir ürün olduğunu gösterir. CE işaretini taşımayan ürünler, AB'de pazarlanamaz ve AB dışında üretilen ve CE işareti taşımayan ürünlerin bu ülkelere girmesi mümkün değildir. İster ithal edilmiş, ister piyasaya arz edildiği ülkede üretilmiş olsun, direktifler kapsamında CE işareti taşıması zorunlu olan ürünlerin tümü AB üyesi ülkelerde piyasaya arz edildiğinde mutlaka bu işareti taşımak zorundadır. Bu nedenle CE işareti, AB dışında kalan ülkelere ihraç edilen ürünler için pasaport görevi görmektedir. Avrupa Birliği, Konsey Direktifleriyle beraber birlik üyesi ülkelerde mal ve hizmetlerin dolaşımını düzenlemiştir. CE işaretinin aynı zamanda bir TEKNİK BARIYER taşıdığına dikkat edilmelidir. Bu teknik bariyer Harmonize EN standartlarıdır.

CE işaretinin iliştirilmeden önce yapılması gereken uygunluk değerlendirme işlemleri AB Direktiflerinde ikiye ayrılmıştır:

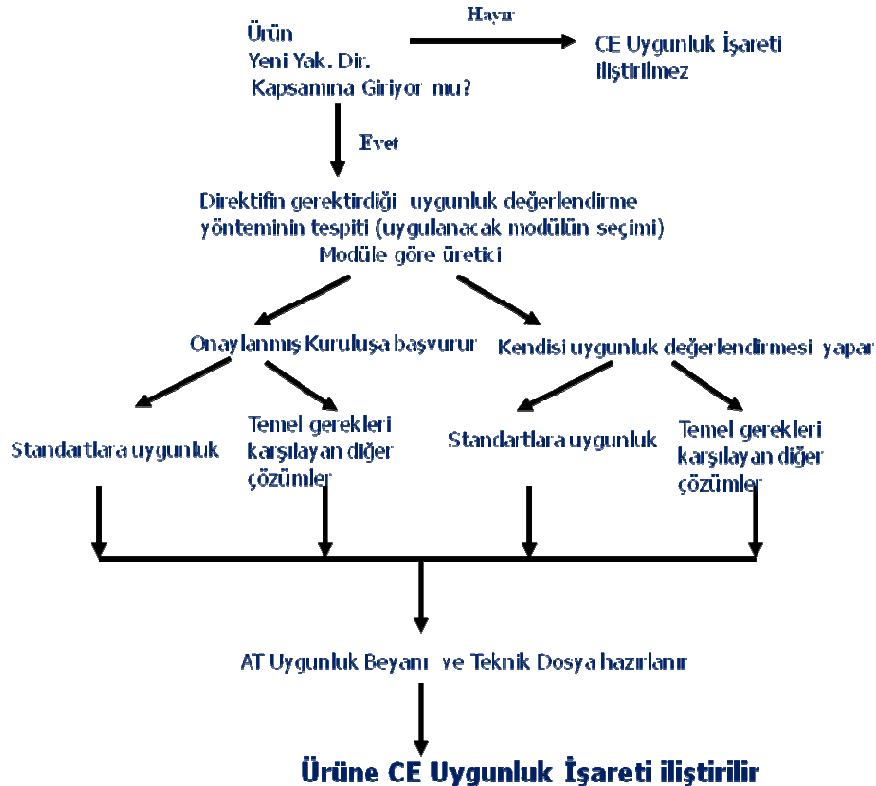
1) Bazı ürünler için üretici, kendi imkânlarıyla veya başka bir test kuruluşuna ürününün testini yaptırmak suretiyle, ürünün ilgili direktife uygun olup olmadığını tespit edebilmektedir. Ürünün uygun olması halinde, üretici bir uygunluk beyanı düzenleyerek ürününe CE işaretini iliştiirmektedir. Bu gruba giren ürünlerin, daha düşük risk taşıdıkları ve/veya taşıdıkları riskin tespitinin daha kolay olduğu, bu nedenle üreticinin kendi beyanının yeterli olduğu kabul edilmektedir.

2) Daha yüksek riskli ürünler ve/veya riskin tespit edilebilirliğinin daha zor olduğu ürün gruplarında ise üreticinin mutlaka AB üyesi ülkelerde yerleşik olan fakat diğer ülkelerde de şube veya temsilcilikleri bulunan onaylanmış kuruluşlara (notified body) başvurma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu test ve/veya belgelendirme kuruluşlarının yapacağı test sonucunda ürünün ilgili mevzuata uygun olduğunun tespit edilmesi halinde üretici yine bir uygunluk beyanı düzenleyerek ürününe CE işaretini iliştiirmektedir.

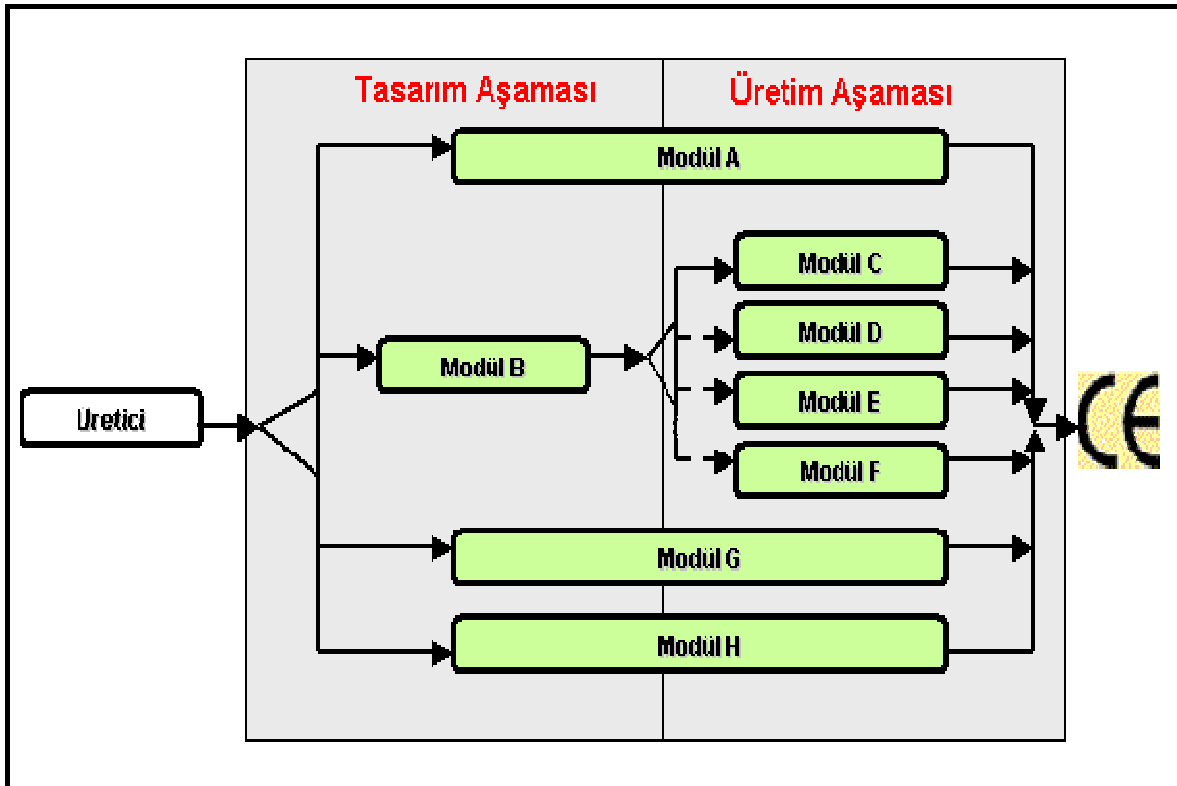
Bu işaret gerçekte bir standarda uygunluk veya kalite işareti değildir. Sadece ürünün bağlı olduğu yönetmelikte belirtilen temel sağlık ve emniyet gereklerine uygunluğu, yani ürünün güvenli olduğu ve ortak pazar içinde serbestçe dolaşabilme izni olduğunu tanımlar.

Birçok ürün için AB Konsey direktifi bulunmaktadır. Eklerde yer alan tabloda, asansörlere ilişkin hazırlanan yol haritasının, asansörlerde yaşanan sürecin benzerinin yaşanacağı ürün gruplarının listesi yer almaktadır.

Ürünlere "CE" uygunluk işaretinin iliştilmesi için izlenmesi gereken yol "CE" Uygunluk İşaretinin Ürüne İliştirilmesine ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik ile belirtilir. Aşağıda yer alan grafik bu yolu özetlemektedir.

İlgili teknik düzenlemede belirtilmesi halinde, A, C ve H Modüllerine yönelik olarak bu Yönetmelikte getirilen şartlara ilave şartlar aranabilir. C Modülü mutlaka B Modülü ile birlikte kullanılır. D, E ve F Modülleri de genel kural olarak B Modülü ile birlikte kullanılır ancak çok basit tasarım ve imalat gerektiren belirli ürünler söz konusu olduğunda bu modüller tek başlarına da kullanılabilirler. A'dan H'ye kadar izlenebilecek sekiz modül yer almaktadır. Modüller sistem; üreticiye hangi yolu izlemesi ve hangi kuruluşların devreye girmesi gerektiği hakkında bilgi vermektedir. Modül A İç Üretim Kontrolü, Modül B Tip İncelemesi, Modül C Tipe Uygunluk, Modül D Üretim Kalite Güvencesi, Modül E Ürün Kalite Güvencesi, Modül F Ürün Doğrulama, Modül G Birim Doğrulama, Modül H Tam Kalite Güvencesi'ni içermektedir. Aşağıda yer alan tablodan bu modüllerin tasarım ve üretim aşamasındaki geçerliliklerini görüyoruz.

• Onaylanmış Kuruluşlar

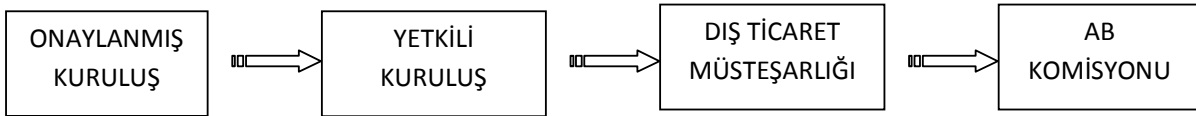
Uygunluk değerlendirme kuruluşları arasından bir veya birden fazla teknik düzenleme çerçevesinde uygunluk değerlendirme faaliyetinde bulunmak üzere, yetkili kuruluş tarafından belirlenerek ilgili teknik düzenlemede belirtilen esaslar çerçevesinde yetkilendirilen özel veya kamu kuruluşlarıdır. Onaylanmış kuruluş, numunenin teknik düzenleme hükümlerine uygun olduğunun tespit edilmesi halinde, başvuru sahibine verilmek üzere AT Tip İnceleme Belgesi düzenler. AT Uygunluk Beyanı; üreticinin piyasaya arz ettiği ürünün ilgili yönetmelik hükümlerine uygunluğunu beyan ettiği belgedir.

“Avrupa Komisyonu sisteminde onaylanmış kuruluşlar bütün üçüncü taraf değerlendirmelerini yaparlar. Bunlar normalde; belgelendirme kuruluşları veya muayene kuruluşlarıdır fakat bazen laboratuvarlar da bu değerlendirmeleri yapabilirler. Üye ülkeler, teknik yönden yeterli buldukları kuruluşları Avrupa Komisyonu'na bildirmeli ve bu kuruluşların uygunluk değerlendirmesi

yapabilmelerini sağlamalıdır. Üye bir ülke; bir uygunluk değerlendirmesi kuruluşunu onaylanmış kuruluş şeklinde bildirmek zorunda değildir. Ancak; üye ülkeler böyle bir bildirimde bulunursa, o zaman Avrupa Komisyonu sürekli olarak onaylanmış kuruluşların yasalarda tanımlanan kriterlere uygun olarak çalıştığının kontrol edilmesini talep eder. Buna ek olarak, onaylanmış kuruluşlar faaliyetlerinden, ulusal sektör otoritelerini haberdar ederler.

Onaylanmış kuruluşlar kendi görevlerini AB Yeni Yaklaşım direktifleri kapsamına göre yaparken kamu otoritelerinin kontrolü ve sorumluluğu altındadırlar. Önceden de belirtildiği üzere, uygunluk değerlendirmesi sadece teknik faaliyetler olarak algılanabilir. Akreditasyon belgesiyle veya diğer dokümanlarla EN 45000 serisindeki standartlara uygunluğunu ve ürünle ilgili direktiflerde istenen çalışmalar için yeterince teknik yeterliliğe sahip olduğunu gösterebilen kuruluşlar, her zaman direktiflerdeki şartları yerine getirmiş sayılmalıdır” (TÜRKAK internet sitesi). Ticaretin serbest dolaşımını sağlamak ve ticarete ulusal devlet müdahalelerini en aza indirmek için uyumlaştırılmış hukuki yapıların kurulması, belgelendirme, test, onay ve kontrol faaliyetlerinin ticarete taraflardan bağımsız, tarafsız ve uzman kuruluşlarca yapılması ve faaliyetler arasında bir uyumluluğun sağlanması amacına yöneliktir. Bu oluşturulan kuruluşlar onaylanmış kuruluş olarak adlandırılır.

Onaylanmış kuruluşların alanı yetkilendirildikleri ülke; AB komisyonunca onaylandıkları takdirde bütün Avrupa Ekonomik Topluluğudur. Onaylanmış kuruluşu üretici veya yapımçı kendisi seçer. Bu konuda bir zorlama veya yönlendirme yapılamaz. Onaylanmış kuruluş olma süreci;

şeklinde. “Asansör Yönetmeliği Uygulamaları İçin Onaylanmış Kuruluş Görevlendirilmesinde Esas Alınan Temel Kriterlere Dair Tebliğ”de belirtilen hükümlere göre gerçekleştirir. İlgili uyumlaştırılmış ulusal standartların düzenlediği temel ölçütlere göre akredite olmuş olan bir onaylanmış kuruluşun tebliğde belirtilen hükümlere uyduğu kabul edilir. Bu hükümler arasında mühendis bulundurma koşulu bulunurken bölüm ve sayıya ilişkin herhangi bir kıstas yoktur. Herhangi bir mühendislik disiplini mezunu ile diğer onaylanmış kuruluş olma asgari gerekleri de yerine getirilerek süreç tamamlanabilir.

Sürecin diğer kuruluşları uygunluk değerlendirme kuruluşları ile onaylanmış kuruluşların sorumluluklarını ve görevlerini 6. maddede “Uygunluk değerlendirme kuruluşları ve onaylanmış kuruluşlar, yaptıkları uygunluk değerlendirme faaliyetleri sonucunda vermiş oldukları belgeye temel teşkil eden şartların mevcut olmadığını tespit etmeleri halinde, yerine getirilmemiş olan şartların niteliğine göre bu belgeyi askıya alırlar veya iptal ederler.” “Onaylanmış kuruluşlar, kendilerini görevlendiren yetkili kuruluş ile aynı alanda faaliyet gösteren diğer onaylanmış kuruluşları, askıya alınan veya iptal edilen belgeler ile talep edilmesi halinde, düzenlenen veya reddedilen belgeler konusunda bilgilendirmekle yükümlüdürler. Onaylanmış kuruluşlar, piyasa gözetimi ve denetimi yapan yetkili kuruluşa ve ilgili teknik düzenlemede öngörülmesi halinde Avrupa Birliği üyesi ülkelerin yetkili organlarına, piyasa gözetimi ve denetimi amacıyla gerekli bilgileri sağlamakla da yükümlüdürler. Ayrıca talep edilmesi halinde, ürün veya uygunluk değerlendirme prosedürleri ile ilgili bilgileri, Komisyonun ilgili birimlerine vermekle yükümlüdürler.” tarifler. Bu ifade yine bize ülkemiz asansör sektöründe yer alan uygunluk değerlendirme kuruluşları ve onaylanmış kuruluşların aslında diğer görevlerinin yanında piyasa bilgilerini rapor etmekle de görevlendirilmiş olduklarını gösteriyor.

Onaylanmış kuruluşların kamusal bir fayda için kurulmadıkları veya tasarlanmadıkları, alanı görevleri doğrultusunda büyük şirketlere ve onların isteklerine göre şekillendirmenin bir aracı oldukları açıktır. Bu süreç mühendislik ile ilgili bir süreçten öte ticari ilişkilerin derecelendirilmesine yönelik kuralların standartlaştırılmasıdır. Zaten uygulamada yaşanan ve mühendislikle ilgili bir denetim sürecini barındırmayan denetimler bunu ispat ediyor. Bir mühendislik denetiminden çok organizasyon ve sorumlu tespit süreci olan mevcut durumun, mühendislik mesleği için gerekli ama yeterli şart olmadığı açıktır. Dolayısı ile onaylanmış kuruluş olmak alanda mühendislik müdahalesi olanağını yaratmaktan öte tümüyle eleştirilen kamusal bir faydanın olmadığı, yeni düzenlemelerin bir parçası olmak demektir.

• A Tipi Muayene Kuruluşları

01.01.2012 tarihinde asansörlerin periyodik kontrolleri konusunda yetkilendirilen A Tipi Muayene Kuruluşları'nın uymak zorunda olduğu standart '**TS EN ISO IEC 17020-ÇEŞİTLİ TİPTEKİ MUAYENE KURULUŞLARININ ÇALIŞTIRILMALARI İÇİN GENEL KRİTERLER**'dir. Nisan 2005'te yayımlanmıştır.

Standartın maddelerine göz atarsak, giriş kısmında standartın nasıl hazırlandığı ve amaçları sıralanmıştır:

Giriş

"Bu standart, buna uygun olarak muayene yapan kuruluşlara duyulan güveni geliştirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Bu standart, ISO 9000 (EN/ISO 9000) serisi standartlar ve ISO/IEC Guide 39 gibi Avrupa ve uluslar arası dokümanlarda yer alan şartlar ve tavsiyeleri dikkate alarak muayene yapan kuruluşlarının deneyimlerinin ışığı altında hazırlanmıştır.

Özel müşterileri, onların bağlı oldukları ana kuruluşlar ve/veya resmî yetkililer adına bu yönetmeliklere, standartlara veya şartnamelere uygunlukları konusunda bu kesimlere bilgi sağlamak amacıyla muayene kuruluşları bu değerlendirmeleri gerçekleştirmiştir. Muayene parametreleri, miktar, kalite, güvenlik, kullanıma uygunluk, işletilmekte olan tesis veya sistemlerin sürekli güvenlik uygunluğu gibi hususları içerebilir. Verdikleri hizmetlerin müşterileri ve denetim yapan yetkililer tarafından kabul edilmesi için bu kuruluşların uymalarının gerektiği genel kriterlerin bir Avrupa standardı içinde uyumlaştırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu nedenle bu standart, görevleri malzemelerin, ürünlerin, tesislerin, süreçlerin, iş prosedürlerinin veya hizmetlerin incelenmesini ve şartlara uygunlukların tayinini ve daha sonra da bu faaliyetlerin sonuçlarının müşterilere ve gerekli olduğunda denetim yapan yetkililere rapor edilmesini içeren kuruluşların fonksiyonlarını kapsamaktadır."

Standart sadece asansör alanını değil muayene ile ilgili birçok alanı kapsamaktadır. Kapsam 1.3 maddesinde ise herhangi bir alanda kullanıldığında o alanla ilgili yorum yapılması gerektiği anlaşılmaktadır."

1. Kapsam

“1.1- Bu standart, sektör ayırımı yapmaksızın muayene işleri yapan tarafsız kuruluşların yeterlilikleri için genel kriterlerin belirlenmesini kapsar. Ayrıca, standart bağımsızlık kriterlerini de belirlemektedir.

1.2- Bu standart muayene yapan kuruluşlar ve onları akredite eden kuruluşlar ile muayene kuruluşlarının yeterliliğinin tanınması ile ilgili diğer organlar tarafından kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır

1.3- Belirli bir sektöre veya hizmet içi muayeneye uygulandığında, bu kriterlerin yorumlanmaları gerekebilir.”

Tanımlar kısmında muayene kuruluşu, muayeneyi yapan kuruluş olarak tanımlanmış ve bu kuruluşun bir organizasyon veya organizasyonun bir bölümü olabileceği belirtilmiştir.

Muayene kuruluşu veya onun bir bölümü olduğu organizasyon, bir tüzel kişilik olmalıdır. Muayene kuruluşunun bağımsızlığı aşağıdaki şekilde tariflenmiştir.

4. Bağımsızlık, Tarafsızlık ve Dürüstlük

“4.1 Genel

Muayene kuruluşunun personeli, kararlarını etkileyebilecek ticarî, malî ve diğer baskılardan arınmış olmalıdır.

Muayene prosedürleri, muayene kuruluşu dışındaki kişiler veya organizasyonlar tarafından muayene sonuçlarına müdahale edilemeyecek şekilde yürütülmelidir.

4.2 Bağımsızlık

Muayene kuruluşu, hizmetlerini uygun olarak yürüttüğü şartların gerektirdiği ölçüde bağımsız olmalıdır.

Bu şartlara bağlı olarak, hüküm ifade eden Ek A, Ek B veya Ek C’den birinde öngörülen asgarî kriterleri karşılamalıdır.”

Asansör kontrollerini gerçekleştirecek A Tipi Muayene Kuruluşları'nın uymak zorunda olduğu kurallar eklerde ayrıca aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

A Tipi Muayene Kuruluşu için Bağımsızlık Kriterleri

“Madde 4.2.1’de atıfta bulunulan muayene kuruluşu aşağıda belirtilen kriterleri karşılamalıdır.

A.1 Muayene kuruluşu, konuya taraf olan kesimlerden bağımsız olmalıdır. Muayene kuruluşu ve muayeneyi gerçekleştirmekten sorumlu personeli, muayene ettikleri malzemelerin tasarımcısı, imalâtçısı, tedarikçisi, montajcısı, satın alıcısı, sahibi, kullanıcısı veya bakımıcısı, ne de bu kesimlerin yetkili temsilcisi olmamalıdır.

A.2 Muayene kuruluşu ve onun personeli, muayene faaliyetleri ile ilgili olarak kararlarının ve doğruluklarının bağımsızlığı ile çelişecek hiçbir faaliyetle iştirak etmemelidir. Özellikle, muayene edilen malzemelerin tasarımı, imalâtı, tedariki, montajı, kullanımı ile veya rekabet durumunda olan malzemelerle doğrudan ilgili olmamalıdır.

A.3 Bütün ilgili taraflar, muayene kuruluşunun hizmetlerine erişebilmelidir. Yersiz mal veya diğer şartlar bulunmamalıdır. Kuruluşun çalışma prosedürleri ayırım yapmayan bir şekilde uygulanmalıdır.”

Muayene kuruluşları muayenelerde elde ettikleri bilgilerin gizliliğini koruyacaktır. Telif ve patent haklarını korumak zorundadır.

Muayene kuruluşunda kuruluşu işletecek deneyime sahip bir yönetici bulunmalıdır. Yönetici sürekli istihdam edilmelidir. Eğer farklı kapsama sahip bölümler varsa bu bölümler ayrı yöneticilere sahip olmalıdır. Muayene hizmetlerinin bütün kategorilerine göre personel bulundurulmalıdır. Buradaki en önemli eksiklik ise onaylanmış kuruluş denetçilerinde olduğu gibi Elektrik ve Makina Mühendisleri dışındaki disiplinlerin de alanda görevlendirilmelerini engelleyecek düzenlemelerin net olarak belirtilmemiş olmasıdır.

8. Personel

“8.1- Muayene kuruluşu, normal faaliyetlerini gerçekleştirmek için ilgili uzmanlık alanlarında yeterli sayıda sürekli istihdam edilen personele sahip olmalıdır.”

Bu standartla birlikte taşeron kullanmanın standartları oluşturulmuştur.

14. Taşeron Kullanımı

“14.1- Muayene kuruluşu, sözleşmeyle sorumluluğunu üstlendiği muayeneleri normal olarak kendisi yapar.

14.2- Muayene kuruluşu yapılacak muayenenin bir bölümünü taşeronla yaptırdığında, taşeronun söz konusu hizmeti yapma konusunda yeterli olmasını ve EN 45000 serisinin ilgili standardında öngörülen şartlara uygunluğunu sağlamalı ve bunu kanıtlayabilmelidir. Muayene kuruluşu, muayenenin herhangi bir bölümünü taşeronla yaptırma niyetinde olduğunu müşteriye bildirmelidir. Taşeron müşteri için kabul edilebilir olmalıdır.

14.3- Muayene kuruluşu, yeterlilik incelemesinin ve taşeronlarının uygunluğunu kaydetmeli ve bunların ayrıntılarını muhafaza etmelidir.

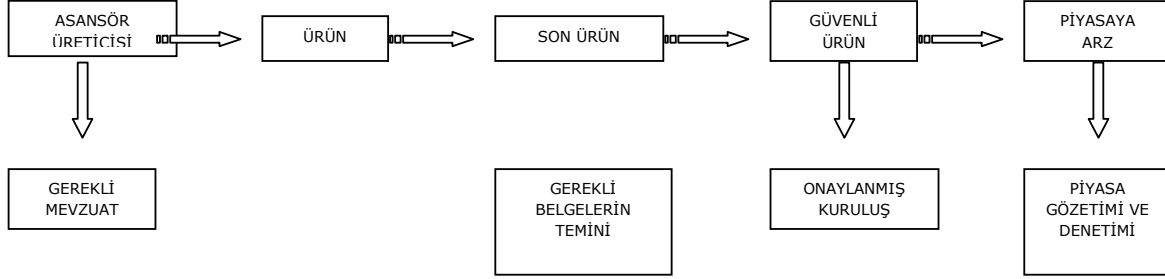
14.4- Muayene kuruluşu bir kısım uzmanlık faaliyetlerini taşeronla verdiğinde, bu taşeronla yaptırılan faaliyetlerin sonuçlarının bir bağımsız değerlendirmesini yapacak nitelikli ve deneyimli personele yaptırma imkânına sahip olmalıdır. Şartlara uygunluğun tayini sorumluluğu, muayene kuruluşuna aittir.”

Standartın son maddesi temenni şeklindedir:

16. İşbirliği

“Muayene kuruluşunun, diğer muayene kuruluşları ile edinilen deneyimler ve uygun olduğunda standardizasyon prosesleri konusunda bilgi alışverişinde bulunması beklenilmektedir.”

Kısaca sürece ilişkin yeni düzenlemeler ve kuruluşlar sonrası süreç ve kontrol/denetim mekanizması aşağıda belirtilen aşamalardan geçmektedir.

“Asansörlerin İşletme ve Bakım Yönetmeliği”nin “Bina Sorumlusu ve Yıllık Kontrol” başlıklı maddesi, asansörlerin en az ayda bir bakım ve yılda bir de periyodik kontrollerinden bina sorumlusu ve yöneticiyi sorumlu tutar. İlgili yönetmeliğin, **Yıllık Kontrol** başlıklı 10. Maddesinde “Yapının bağlı bulunduğu Belediye veya Belediye hudutları dışındaki yapılar için Valilik veya ilgili kanunlar çerçevesinde yapı ruhsatı vermekle yetkilendirilen kurum ve kuruluşlarca, asansörün hizmete alınmasını müteakip iki yıl sonra, devamında yılda en az bir kere olmak üzere, her asansörün kontrolü yapılır.” diyerek yıllık periyodik kontrollerini zorunlu tutar. Bu uygulama bugün Odamızın çeşitli illerinde bulunan şubeler aracılığı ile kadrosunda yeterli sayıda Elektrik/Elektronik ve Makina Mühendisi bulunmayan il-ilçe belediyeleri ile yapılan protokoller çerçevesinde MMO ile birlikte yürütülmektedir.

Bu mühendisler tarafından can ve mal güvenliği yönünden tesisin işletilmesine engel bulunmadığına dair en az üç nüsha halinde bir rapor düzenlenir. Hazırlanan raporun birer nüshası ilgili belediyede veya valilikte veya ilgili kanunlar çerçevesinde yapı ruhsatı vermekle yetkilendirilen kurum ve kuruluşlarda, bakım yapan firma ve bina sorumlusunda muhafaza edilir. Bu raporun tanzim ettirilmesinin takibi sorumluluğu, asansörün bulunduğu bina sorumlusuna aittir. Yıllık kontrol, asansörün bakımını üstlenen firma nezaretinde gerçekleştirilir.

Ancak bu uygulama 2012 yılından itibaren A Tipi Muayene Kuruluşları'na devredilecektir. İlgili yönetmelik maddesinin devamında “(5) 1.1.2012 tarihinden itibaren yapının bağlı bulunduğu Belediye veya Belediye hudutları dışındaki yapılar için Valilik veya ilgili kanunlar çerçevesinde yapı ruhsatı vermekle yetkilendirilen kurum ve kuruluşlar, bina sorumlularının yapacakları başvurular uyarınca yapılacak yıllık kontrolleri, TS EN 17020 standardına göre asansör konusunda akredite olmuş A Tipi Muayene Kuruluşları'na yaptıracaklardır. Bu kuruluşça verilecek olan muayene raporu üç nüsha olarak tanzim edilerek, birer nüshası Belediyede veya Valilikte veya ilgili kanunlar çerçevesinde yapı ruhsatı vermekle yetkilendirilen kurum ve kuruluşlarda, bakım yapan firmada ve bina sorumlusunda muhafaza edilecektir. Yıllık kontrolün yaptırılıp yaptırılmadığının denetiminden ise Belediye veya Belediye hudutları dışındaki yapılar

için Valilik veya ilgili kanunlar çerçevesinde yapı ruhsatı vermekle yetkilendirilen kurum ve kuruluşlar sorumludur.” der. Yani doğası gereği kamusal bir denetimi zorunlu kılan periyodik kontroller özel şirketlere terk edilecektir.

Yapı denetimi sürecinin bir benzerinin yaşanacağı önceden görülen bu süreç, araç muayene istasyonlarında yaşanan uluslararası bir şirkete peşkeş sürecinden önce özelleştirme uygulamalarında yaşanan “kötü yönet, zarar etsin, kamu tepkisi oluşsun ve ardından peşkeş çek” sürecinin benzeridir. Kamusal faydadan öte, kamusal zararın oluşacağı açıktır.

Bu duruma karşılık Odaların bu görevi A Tipi Muayene Kuruluşu olarak yerine getirmesi bu olumsuzlukları kaldırmayacaktır. Çünkü alanda belirli sayıda A Tipi Muayene Kuruluşu olacağına ilişkin bir dayanak yoktur. Kurulacak birçok kuruluş alanda periyodik kontrol yapacaktır. Dolayısı ile bir rekabet oluşacak ve halen net olmamak ile birlikte ilgili belediye sınırları içinde yapılacak periyodik kontrollerin tek bir firmaya mı yoksa her yöneticinin ayrı ayrı firmalara mı yaptırılacağı belli değildir. Eğer belediyeler belirleyecek ise bu ihaleler yolu ile mümkün kılınacaktır ki bu, Odaların ihalelere girip ticari bir şirket gibi davranmasını getirecektir. Eğer tek tek bina yöneticileri ile kontrol anlaşmaları yapılacak ise bu kapı kapı pazarlama yöntemi ve fiyat kırma yöntemleri ile Odaları daha kötü bir duruma düşürecektir. “Hayır, biz oluruz, bize başvuran yöneticinin kontrol ederiz” demek sunulan gerekçenin yani kamu hizmetinin devamını sağlamaz. Sürecin ücretsiz yapılması Oda koşulları ile mümkün olmadığına göre bu sürecin ticari kurallarla işleyeceği ve yukarıda öngördüğümüz sakıncaların yaşanacağı kesindir.

Her durumda Odalar ticari bir sürece çekilmektedir. Zaten A Tipi Muayene Kuruluşu tartışmaları ile birlikte yürütülen iktisadi işletme tartışmaları da bu yüzdendir.

• Ticarileşme ve İktisadi İşletme

Kamu kurumu niteliğinde bir mesleki demokratik kitle örgütü olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) 6235 sayılı TMMOB yasasıyla kurulmuştur.

İlgili yasanın 2. Maddesinde birliğin kuruluş amacı ve yapamayacağı faaliyetler aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

“Madde 2- (Değişik: KHK/66 – 19.4.1983) Birliğin kuruluş amacı ile yapamayacağı faaliyetler ve işler aşağıda gösterilmiştir. Birliğin kuruluş amacı:

a) Bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda kurulmasına karar vermek;

b) Bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarını bir Odanın bünyesinde toplamak; merkezde İdare heyeti, haysiyet divanı ve murakıplar gibi görevlilere yetecek kadar üyesi bulunmayan Odasının merkezini, Umumi Heyetin belirleyeceği yerde açmak;

c) Mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlâkını korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;

d) Meslek ve menfaatleriyle ilgili işlerde resmî makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı normları, fennî şartnameleri incelemek ve bunlar hakkında görüş ve düşünceleri ilgililere bildirmektir.

Birliğin yapamayacağı faaliyetler ve işler: (Değişik son fıkra: 4276 – 18.6.1997) Birlik ve organları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.”

Ve yine TMMOB Ana Yönetmeliği'nde Birliğin ve Bağlı Odaların Amaçları:

“Madde 3: Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ve bağlı Odaların amaçları şunlardır:

a) *Günün gerek ve koşullarına ve mevcut olanaklara göre, kanun, tüzük ve bu Ana Yönetmelik hükümleri içinde kalmak üzere, mühendis ve mimarları meslek kollarına ayırmak, meslek ve çalışma konuları aynı ya da birbirine yakın bulunan mühendis ve mimarlık grubu için Odalar kurmak.*

b) *Mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının ortak gereksinmelerini karşılamak, mesleki etkinlikleri kolaylaştırmak, mesleğin genel yararlarına uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlâkını korumak; kamunun ve ülkenin çıkarlarının korunmasında, yurdun doğal kaynaklarının bulunmasında, korunmasında ve işletilmesinde, çevre ve tarihi değerlerin ve kültürel mirasın korunmasında, tarımsal ve sınaî üretimin artırılmasında, ülkenin sanatsal ve teknik kalkınmasında gerekli gördüğü tüm girişim ve etkinliklerde bulunmak.*

c) *Meslek ve çıkarları ile ilgili işlerde, resmi makamlar ve öteki kuruluşlar ile işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve önerilerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı, normları, bilimsel şartnameler, tip sözleşmeler ve bunlar gibi bütün bilimsel evrakı incelemek ve bunların değiştirilmesi, geliştirilmesi ya da yeniden konulması yolunda önerilerde bulunmak.”*

olarak belirlenmiştir.

İlgili yasa ve yönetmelik maddelerinden de görüleceği üzere kamu kurumu niteliğinde bir meslek örgütü olarak tanımlanan TMMOB ve bağlı Odaları yasa ve yönetmelikle belirlenmiş amaçları dışında, ticari bir faaliyet yürütemezler.

TMMOB yasasının 32. maddesinden birliğe bağlı Odaların gelirleri ise;

“Madde 32 - (Değişik: 7303 – 27.5.1959) Odaların gelirleri :

- a) *Aza kaydiyeleri;*
- b) *Aza yıllık aidatı;*
- c) *Hizmet karşılığı alınan ücretler;*
- ç) *Vesika ücretleri;*
- d) *Neşriyat hâsılatı;*
- e) *Bağış ve yardımlar;*
- f) *Para cezaları;*

(*) () içine alınan hüküm, Anayasa Mahkemesinin 19.7.1963 tarih ve E.1963/112, K. 1963/196 sayılı kararıyla iptal edilmiştir.

g) iştiraklerden mütevellit kârlar;

h) Meslekî müsabakalarda derece ve mansiyon alanlarla jüriye aza seçilenlerin alacakları paraların yüzde beşleri;

i) Müteferrik gelirler.”

olarak belirlenmiştir.

TMMOB Ana Yönetmeliği'nde Oda Gelirleri ise TMMOB yasasına uygun olarak;

“Madde 98: Odalar mali işlerini TMMOB ve Odalar Mali İşler Yönetmeliği'ne ya da bu Ana Yönetmeliğe aykırı olmamak üzere çıkaracakları daha ayrıntılı mali işler yönetmeliklerine göre yürütürler. Odaların gelirleri şunlardır.

a) Her Oda tarafından, mevcut olanak ve koşullara göre kendi tüzük ve ana yönetmelikleriyle belirlenen miktarda ve bir kez olmak üzere alınacak olan üye kayıt ücretleri.

b) Aynı biçimde belirlenen, üye yıllık ödentisi.

c) Oda tarafından kamu kuruluşlarına, özel kurum ya da kişilere yapılan hizmet karşılığı alınan ücretler.

d) İlgilere gereğinde verilecek belgelere karşılık, Oda Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre alınacak belge ücreti.

e) Her türlü yayın geliri.

f) Para cezaları.

g) Ortaklıklardan doğan kârlar.

h) Mesleki yarışmalarda derece ve mansiyon kazananlarla jüriye üye seçilenlerin alacakları paraların yüzde beşleri.

i) Diğer çeşitli gelirler.”

olarak tanımlanmıştır.

TMMOB Yasa ve yönetmeliğinde tanımlanan gelirler TMMOB ve bağlı Odalarının resmi gelirleri olup, herhangi bir “kâr” getirisi yoktur. Dolayısı ile bir iktisadi işletme geliriyle eş değerlendirmek doğru olmayacaktır.

3065 sayılı KDV Kanunu'nun 1. maddesine göre Türkiye'de yapılan ticari, sınaî, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyetler çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler ile her türlü mal ve hizmet ithalatı KDV'ne tabidir. Anılan kanunun birinci maddesinin 3/g bendinde ise, “...genel ve katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birliklere, üniversitelere, dernek ve vakıflara, **her türlü mesleki kuruluşlara ait veya tabi olan veyahut bunlar tarafından kurulan veya işletilen müesseseler ile döner sermayeli kuruluşların veya bunlara ait veya tabi diğer müesseselerin ticari, sınaî, zirai ve mesleki faaliyetlerinden doğan teslim ve hizmetler**” katma değer vergisinin konusuna dâhil edilmiştir.

Ayrıca anılan kanunun 1. maddesinin dördüncü fıkrasında, “ticari, sınaî, zirai faaliyet ile serbest meslek faaliyetinin devamlılığı, kapsamı ve niteliği Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre; Gelir Vergisi Kanunu'nda açıklık bulunmadığı hallerde, Türk Ticaret Kanunu ve ilgili diğer mevzuat

hükümlerine göre tayin ve tespit edileceği; beşinci fıkrasında ise, “bu faaliyetlerin kanunların veya resmi makamların gösterdiği gerek üzerine yapılmasının, bunları yapanların hukuki statü ve kişiliklerinin Türk tabiiyetinde bulunup bulunmamasının, ikametgâh ve işyerlerinin yahut kanuni merkez veya iş merkezlerinin Türkiye’de olup olmasının işlemlerin mahiyetini değiştirmeyeceği, vergilendirmeye mani teşkil etmeyeceği” hükme bağlanmıştır.

Konuyla ilgili olarak yayımlanan 11 no’lu KDV Genel Tebliği’nin (E) bölümünde, KDV Kanunu’nun 1. maddesinin 3. fıkrasının (g) bendinde sayılan kurum ve kuruluşların, kuruluş amaçlarına uygun teslim ve hizmetlerinin KDV Kanunu kapsamına girmediğinden, katma değer vergisine tabi olmayacakları, bu kuruluşlar iktisadi işletme niteliği taşımadığından sahip oldukları gayrimenkullerin kiralanması işlemlerinin de vergiye tabi olmayacağı; ancak GVK’nın 70. maddesi kapsamına giren diğer mal ve hakların kiralanması işlemleri ile bu kuruluşlarca gerçekleştirilen her türlü ithalatın vergiye tabi olacağı **mesleki kuruluşların üyelerinden aldığı kayıt ve tasdik ücretlerinin de vergiye tabi tutulmayacağı**, söz konusu kuruluşlara ait veya tabi olan veya bunlar tarafından kurulan ve işletilen müesseseler ile döner sermayeli kuruluşların iktisadi işletme olarak mütalaa edilerek bunların ticari, sınaî, zirai ve mesleki faaliyetlerinin vergiye tabi olacağı belirtilmiştir.

KDV Kanununun 17/2. maddesine (e) bendi olarak eklenen ve 31.07.2004 tarihinden itibaren yürürlüğe giren hükme göre, “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, kanunlarla kendilerine verilen görev gereği kuruluş amaçlarına uygun ruhsat, izin, onay ve benzeri hizmetler ile bu hizmetlerle ilgili olarak kullanılacak basılı kâğıtların bu kuruluşlar tarafından teslimi (motorlu taşıtlar tescil plaka teslimleri hariç)” katma değer vergisinden istisna edilmiştir. 11 no’lu KDV Genel Tebliği’nde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ruhsat, izin, onay ve benzeri hizmetlerle ilgili basılı kâğıt satışlarının katma değer vergisine tabi olmadığı belirtilmiş olmasına rağmen 20 yıl sonra bu konunun kanun hükmüne bağlanmasına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

KDV Kanun’unun 1. maddesinden 3/g fıkrasının dikkatle incelenmesinden de görüleceği üzere, kamu kurumu niteliğindeki mesleki kuruluşlara ait veya tabi olan müesseselerin ticari, sınaî, zirai ve mesleki nitelikteki teslim ve hizmetleri KDV’ye tabi tutulmuştur. Esasen Kanun’un 3/g bendindeki ifade 1/1 bendindeki ifadenin tekrarından ibarettir.

11 no’lu Tebliğ’de geçen “kuruluş amacına uygun” teslim ve hizmetlerin KDV’ye tabi olmayacağı ifadesi kanun metninde yoktur. Böyle bir kriterin 1. maddenin beşinci fıkrasındaki, “bu faaliyetlerin kanunların veya resmi makamların gösterdiği gerek üzerine yapılması bunları yapanların hukuki statüleri ve kişilikleri”nin vergilendirmeye etki etmeyeceği hükmüyle çeliştiği açıktır. 5228 sayılı kanunla 17/2. maddeye eklenen (e) bendinin gerekçesi de bu olmalıdır. Söz konusu düzenleme ile olası tereddütler giderilmiştir.

Ayrıca vergi uygulamalarında derneklerle eş statüde kabul edilen meslek örgütleri direkt olarak kurumlar vergisine de tabi değildir. Kurumlar Vergisi Kanunu’na tabi olanlar ilgili yasada açıkça belirtilmiştir. Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 1. maddesinde dernek veya vakıfların değil, dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi olacağı net olarak görülmektedir:

“MADDE 1- (1) Aşağıda sayılan kurumların kazançları, kurumlar vergisine tâbidir:

- a) Sermaye şirketleri*
- b) Kooperatifler.*

- c) İktisadî kamu kuruluşları.
d) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler.
e) İş ortaklıkları.

(2) Kurum kazancı, gelir vergisinin konusuna giren gelir unsurlarından oluşur.”

Sonuç olarak, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, kanunlarla kendilerine verilen görev gereği ve kuruluş amaçlarına uygun ruhsat, izin, onay ve benzeri hizmetleri ile bu hizmetlerle ilgili olarak kullanılacak basılı kâğıtların teslimi katma değer vergisinden istisna edilmiştir. Ancak, bu kuruluşların iktisadi işletme niteliğindeki faaliyetleriyle ilgili teslim ve hizmetleri katma değer vergisine tabi olacaktır.

Buradaki kritik ifade “benzeri hizmetler” ibaresidir. Benzeri hizmetlerin ruhsat, izin, onay gibi mesleki faaliyetin yürütülmesi için zorunlu tescil ve belgelendirme hizmetleriyle sınırlı tutulması gerektiği anlaşılmaktadır. Örneğin; meslek kuruluşunun amacına uygun olmakla birlikte eğitim hizmetleri, kitap, gazete, dergi, ilaç, gübre v.b. satışları katma değer vergisine tabi tutulmalıdır. Ancak, söz konusu teslim ve hizmetlerin iktisadi işletme niteliği taşıması yani arazi nitelik taşıması veya kanunlarla kendilerine verilen görev gereği ve kuruluş amacına uygun olması halinde, yürütülen faaliyet ticari, zirai veya mesleki bir faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceğinden bunlar için katma değer vergisi de söz konusu olmayacaktır. Örneğin, Maliye Bakanlığı Esnaf ve Sanatkarlar Odaları'nın basit usule tabi olanların kayıtlarını tutmaları karşılığında aldıkları ücretlerin, KDV Kanunu'nun 17/2-e maddesi uyarınca katma değer vergisinden istisna tutulacağı görüşündedir.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek odalarının hizmetleri ve bu hizmetler karşılığında elde edilen gelirler TMMOB yasa ve yönetmeliğinde tanımlıdır. Yasada gelirleri “Hizmet karşılığı alınan ücretler” olarak geçen hizmetler (topraklama, bilirkişilik) odaların asli görevleri olup herhangi bir ticari amacı yoktur. Dolayısıyla bu faaliyetler iktisadi teşekkül hizmeti olarak görülemeyecektir. Bu konuyla ilgili de Danıştay dairelerinin meslek örgütleri lehine verdiği çok sayıda karar bulunmaktadır. (Ekte mevcuttur)

Dünyamızın yüz yıllık altyapı ve üst yapısındaki dönüşümün ve bu dönüşümün dünyamıza ve ülkemize etkisinin, kısaca işsizlik, yoksulluk, açlık ve savaş olduğunu, buna karşın suskun tepkisiz ama emperyalistler için daha fazla kâr üreten bir toplum oluşturulmaya çalışıldığını göstermeye çalıştık. Ve bu genel değerlendirmeden yola çıkarak toplumun bir parçası olan kurum ve kuruluşların, örgütlerin de nasıl dönüştürüldüğünü anlatmaya çalıştık.

Ve Odamızın “A TİPİ MUAYANE KURULUŞU “olma çalışmalarının TMMOB geleneği ve geçmişine rağmen, yeni oluşturulan dünya düzenine bilerek veya bilmeyerek destek olmak olduğunu göstermek istedik. Bu isteğin iyi niyetli gerekçelerinin “mühendislik alanını terk etmeme kamusal denetimi devam ettirme”, adı altında aslında Atilla Göktürk'ün de belirttiği gibi Odaları ticarileştirdiğini ve ancak piyasaya açılarak ve para kazanarak Odaların güçlü tutulacağını savunan düşünceye hizmet ettiğini göstermeğe çalıştık.

Burada ifade edilenler ağır veya haksız ithamlar olarak nitelendirilebilir. Ancak tam aksine, anlatılan örgütümüzün hikâyesidir. Ve tümüyle acı, tümüyle gerçektir. Bunun en büyük ispatı da artık rahatlıkla dillendirilen ve “Odaların iş yapması için zorunlu” söylemi ile gerekçelendirilen iktisadi işletme kurulması tartışmalarıdır. Yasal bir zorunluluk gibi dayatılan ama bizce bir tercih

sorunu olan bu söylem ve gerekçe Danıştay Daireleri'nin verdiği kararlar ile çürütülmüştür. Dolayısı ile bu sürecin savunulacak tutar bir yanı yoktur. Artık bir tercih yapmak zorunludur.

Odamızın ve birliğimizin bu yenedünya düzeni uygulamalarına ve emperyalizme faydalı bir yapıya dönüştürülmesine izin mi vereceğiz? Yoksa emekten, insandan yana duruşunu yeniden kazanması için mücadele mi edeceğiz?